

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA 2026

Naantali

SISÄLLYS

NAANTALIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

1. VARHAISKASVATUS NAANTALISSA

1.1. Yleistä

1.2. Arvoperusta ja oppimiskäsitys

- 1.2.1. Varhaiskasvatuksen arvoperusta
- 1.2.2. Oppimiskäsitys

1.3. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja tiedottaminen

- 1.3.1. Päiväkodit
- 1.3.2. Perhepäivähoito
- 1.3.3. Avoin varhaiskasvatustoiminta
- 1.3.4. Varhaiserityiskasvatus
- 1.3.5. Esiopetus
- 1.3.6. Yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoidon tuen lisä
- 1.3.7. Palveluista tiedottaminen ja viestintä

1.4. Varhaiskasvatukseen hakeutuminen

1.5. Oppimisen polku ja tiedonsiirron käytännöt

- 1.5.1. Oppimisen polku
- 1.5.2. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen
- 1.5.3. Esiopetuksesta alkuopetukseen

1.6. Kaksikielinen varhaiskasvatus ja vaihtoehtoinen pedagogiikka

2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

2.1. Varhaiskasvatuksen lain mukaiset tavoitteet

2.2. Laaja-alainen osaaminen

- 2.2.1. Ajattelu ja oppiminen
- 2.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- 2.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- 2.2.4. Monilukutaito
- 2.2.5. Digitaalinen osaaminen
- 2.2.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

2.3. Terveiden ja turvallisuuden edistäminen

- 2.3.1. Liikunta ja ulkoilu
- 2.3.2. Myönteinen ruokakasvatus
- 2.3.3. Terveystä ja turvallisuudesta huolehtiminen
- 2.3.4. Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus

2.4. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, kiusaamisen ehkäisy ja turvataidot

2.5. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus

3. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

3.1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

3.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta

3.3. Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

4. VARHAISKASVATUKSEN ARKI

- 4.1. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja sen kehittäminen
- 4.2. Osallisuuden merkitys toimintakulttuurissa
- 4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä
- 4.4. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt
- 4.5. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa
 - 4.5.1. Huoltajien kanssa toteutettava yhteistyö
 - 4.5.2. Perhetalo-ideologia
- 4.6. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa
 - 4.6.1. Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut
 - 4.6.2. Monialainen yhteistyö
 - 4.6.3. Tuen tasot ja muodot varhaiskasvatuksessa
 - 4.6.4. Lapsen tuen arviointi varhaiskasvatuksessa
 - 4.6.5. Varhennettu oppivelvollisuus

5. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

- 5.1. Pedagoginen toiminta
- 5.2. Havainnointi ja pedagoginen dokumentointi
- 5.3. Oppimisen alueet
 - 5.3.1. Kielten rikas maailma
 - 5.3.2. Ilmaisun monet muodot
 - 5.3.3. Minä ja meidän yhteisömme
 - 5.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni
 - 5.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn

6. ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

- 6.1. Arviointi
- 6.2. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen
 - 6.2.1. Lapsi ja huoltajat - lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi
 - 6.2.2. Kasvattajat ja tiimit - työtiimin arviointi
 - 6.2.3. Varhaiskasvatustyösköön arviointi
 - 6.2.4. Koko varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

LIITTEET

- Liite 1. Lukuvuosisuunnitelmapohja
- Liite 2. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma
- Liite 3. Naantalin kaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma
- Liite 4. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma Naantalin varhaiskasvatuksessa
- Liite 5. Alkukeskustelulomake
- Liite 6. Suomen kielen oppimisen seuranta varhaiskasvatuksessa
- Liite 7. Naantalin arkipedagogiikka
- Liite 8. Liikunnan vuosikello
- Liite 9. Pedagogisen dokumentoinnin vuosikello

NAANTALIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Naantalin kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatustakiin, Opetushallituksen laatimiin valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä muihin Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön varhaiskasvatukselle antamiin määräyksiin ja ohjeisiin. Naantalin kaupungin järjestämää esiopetusta ohjaavat Opetushallituksen vahvistamat Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma. Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaava, kaikkia varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittava asiakirja.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvattuja toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin periaatteita sekä käytäntöjä Naantalin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelma sisältää myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) laatimia varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreita laadunhallinnan ja pedagogisen toiminnan arvioinnin tueksi.

Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu vuonna 2019, ja sitä on päivitetty vuosina 2022 ja 2026. Päivitetyn suunnitelman on hyväksynyt Naantalin kaupungin kasvatus- ja opetuslautakunta. Varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan kaupungin verkkosivuilla. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä varhaiskasvatusyksiköiden henkilöstön, huoltajien, lasten, perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain.

Tämä varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty huomioiden Opetushallituksen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (määräys OPH-700-2022) muutokset. Päivityksissä on tarkennettu erityisesti lapsen tuen järjestämistä, nivelvaiheiden käytäntöjä, pedagogista dokumentointia, lasten ja huoltajien osallisuutta sekä arvioinnin käytäntöjä.

Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma on kaksiosainen asiakirja:

1. osa: Opetushallitus: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.
2. osa: Naantalin kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.

ARVIOI: Paikallisesti laadittu opetussuunnitelma tarkentaa ja konkretisoi kansallista opetussuunnitelmaa ja on henkilöstön työväline varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteuttamiselle.

1. VARHAISKASVATUS NAANTALISSA

1.1. Yleistä

Naantalissa varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Ympäri vuorokautinen varhaiskasvatus on keskitetty Kalevanniemen kampuksella sijaitsevaan Aurinkometsän päiväkotiin. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus järjestetään ostopalveluna.

Toimintaa johdetaan aluemallin mukaisesti. Varhaiskasvatussyksiköt tekevät yhteistyötä erilaisten tapahtumien ja projektien toteuttamisessa. Lisäksi varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä kaupungin eri toimialojen, hyvinvointialueen, kolmannen sektorin sekä seurakunnan toimijoiden kanssa. Naantalin kaupungin strategia, hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus, palveluverkkouudistus sekä Naantalin varhaiskasvatukseen laadittu toimintalinjaus ohjaavat osaltaan varhaiskasvatuksen järjestämistä.

Kukin varhaiskasvatussyksikkö laatii vuosittain oman lukuvuosisuunnitelmansa (liite 1). Päiväkodeissa laaditaan tiimeittäin ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (liite 2), joka perustuu lapsiryhmästä tehtyihin havaintoihin sekä lasten tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Lisäksi jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Perhepäivähoidossa laaditaan jokaiselle lapselle oma varhaiskasvatussuunnitelma sekä ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa huomioidaan lapsiryhmän ikärakenne, kehitystaso ja yksilölliset tarpeet. Avoimessa varhaiskasvatuksessa toiminnalle asetetaan ryhmäkohtaiset tavoitteet, jotka ohjaavat toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia.

Naantalin kaupungin alueella toimivia yksityisiä varhaiskasvatuksen palveluntuottajia velvoittavat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä Naantalin kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Yksityisten palveluntuottajien tulee lisäksi laatia jokaiselle lapselle lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa on huomioitu:

- Opetushallitus: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- opiskeluhoitosuunnitelma
- varhaiserityiskasvatuksen toimintasuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Naantalin kaupungin kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma (liite 3)
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma Naantalin varhaiskasvatuksessa (liite 4)
- varhaiskasvatussyksiköiden turvallisuussuunnitelma
- sekä muut varhaiskasvatuksen ja varhaisvuosien suositukset

1.2. Arvoperusta ja oppimiskäsitys

1.2.1. Varhaiskasvatuksen arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Lisäksi arvoperustaan kuuluu yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustavan ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Toteutamme varhaiskasvatusta tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti, arvostamme moninaisuutta ja tavoitteenamme on kaikkia osallistava yhteisöllisyys. Inklusiivisuuden käsitettä avataan myöhemmin tässä asiakirjassa muiden asiakokonaisuuksien yhteydessä.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia

toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja, esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa ja henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja kunnioitetaan sukupuolen moninaisuutta. Jokaisella lapsella on oikeus ilmaista itseään ja tulla kohdatuksi omana itsenään sukupuoli-identiteetistä tai -ilmaisusta riippumatta. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä ja syrjimätöntä, ja kasvattajat arvioivat kriittisesti omia asenteitaan, kieltään ja toimintatapojaan.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäemyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Turvallisuus

Pidämme huolta toisistamme. Varaudumme ennalta riskeihin ja yllättäviin tapahtumiin.

Tuemme lasten ja perheiden hyvää arjen hallintaa. Yksiköissä päivitetään turvallisuussuunnitelmat vuosittain.

Naantalissa varhaiskasvatus perustuu myös Naantalin kaupungin strategian arvoihin: vastuullisuuteen, ketteryyteen, yhteisöllisyyteen ja avoimuuteen.

Naantalin varhaiskasvatuksessa:

- asetamme kaiken edelle lapsen edun
- jokainen asiakas tuntee olevansa tervetullut
- hoidamme lasta hyvin
- huomaamme hyvän
- puutumme kiusaamiseen
- tarjoamme turvalliset ja terveet tilat
- toimimme osallisuutta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen.

Naantalin varhaiskasvatuksen menestyksen tekijöitä ovat:

- pedagoginen toiminta
- koulutettu ja hyvinvoiva henkilökunta
- perheen tarpeisiin vastaaminen
- rohkean vanhemmuuden rohkea tukeminen
- joustavat siirtymät
- oikean kokoiset ryhmät
- keskitetty palveluohjaus
- saavutettavuus ja avoimuus
- moniammatillinen yhteistyö
- nopea reagointi
- jatkuva koulutus
- hyvä tiedonkulku

- luotettavuus ja turvallisuus.

1.2.2. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itsisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

1.3. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja tiedottaminen

1.3.1. Päiväkodit

Päiväkodeissa tarjoamme lapsille laadukkaan, turvallisen ja hyvinvointia edistävän kasvu-, kehitys- ja oppimisympäristön. Toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen pedagogiikkaan, jota toteutetaan jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä.

Palvelemme perheitä arkinen maanantaista perjantaihin klo 6.30-17.00.

Vuorohoitoa järjestetään iltaisin, öisin ja viikonloppuisin lapsille, joiden huoltajien työ- tai opiskeluaikojen vuoksi hoidon tarve sijoittuu säännöllisten aukioloaikojen ulkopuolelle.

1.3.2. Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on kodinomaista kunnallista varhaiskasvatusta, jota järjestetään perhepäivähoitajan omassa kodissa pienessä lapsiryhmässä. Toiminnassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet, kehitysvaihe ja hyvinvointi.

Perhepäivähoitajat työskentelevät omissa alueellisissa tiimeissään, mikä tukee toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja yhteistyötä. Perhepäivähoitoa tarjotaan erityisesti pienten lasten varhaiskasvatukseen.

Pieni ryhmäkoko ja kodinomainen toimintaympäristö mahdollistavat läheisen vuorovaikutuksen, yksilöllisen huomioimisen sekä rauhallisen arjen lapsen kehitystaso ja tarpeet huomioiden.

1.3.3. Avoin varhaiskasvatustoiminta

Kehitämme jatkuvasti avoimen varhaiskasvatuksen palveluja vastaamaan perheiden monimuotoisia tarpeita. Teemme laaja-alaista varhaiskasvatus- ja perhetyötä Väentuvan kohtaamispaikassa sekä saaristoalueella. Lisäksi tarjoamme avointa kerhotoimintaa 2-5-vuotiaille lapsille Karvetin Pikkulalossa.

Avoimessa varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteistyössä perheiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on edistää perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, tasapainoista elämänhallintaa ja arjessa jaksamista. Työtä tehdään moniammatillisesti yhteistyössä esimerkiksi varhaiskasvatuksen, neuvolan perheohjaajien ja terveydenhoitajien kanssa. Myös konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä lapsiperhepsykologit osallistuvat toimintaan säännöllisesti, ja heidän asiantuntemuksensa on perheiden käytettävissä.

Väentuvan avoimessa kohtaamispaikassa toiminta painottuu erityisesti vauvojen ja pienten lasten perheiden varhaisen vuorovaikutuksen sekä vanhemmuuden tukemiseen. Vanhemmat ja lapset osallistuvat yhdessä erilaisiin vertaisryhmiin. Tämän lisäksi Väentuvassa järjestetään avointa toimintaa kaikille perheille. Yhteistyötä tehdään muun muassa neuvolan, seurakuntien ja järjestöjen kanssa.

Naantalien Rymättylän avoimessa perhekahvilassa tarjotaan ohjattua toimintaa sisällä ja ulkona, vapaata leikkiä sekä mahdollisuuksia yhdessäoloon muiden lasten ja aikuisten kanssa. Toimintaa suunnitellaan yhdessä perheiden kanssa heidän tarpeitaan ja toiveitaan kuunnellen.

Naantalin kaupungin järjestämä maksuton kerhotoiminta on vaihtoehto perheille, joilla ei ole tarvetta kokopäiväiselle varhaiskasvatukselle. Kerhotoimintaan osallistuminen ei estä kotihoidontuen saamista. Kerhossa lapsille tarjotaan turvallista, lapsilähtöistä ja tavoitteellista toimintaa, joka tukee kasvua, kehitystä ja oppimista lapsen ikä ja yksilölliset tarpeet huomioiden.

1.3.4. Varhaiserityiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tuen toteuttamisesta vastaa moniammatillinen varhaiserityiskasvatuksen henkilöstö. Naantalin varhaiskasvatuksessa työskentelee konsulttoivia varhaiskasvatuksen erityisopettajia, ryhmässä toimivia varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitajia. Heidän toimipisteensä ja tehtäväkuvansa suunnitellaan vuosittain kaupungin palvelutarpeiden mukaisesti. Naantalissa toimii yksi integroitu erityisryhmä. Lisäksi lapsiryhmien kokoa voidaan tarvittaessa pienentää lasten yksilölliset tuen tarpeet huomioiden. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki toteutetaan varhaiskasvatuksessa kolmitasoisien tuen mallin mukaisesti.

Varhaiskasvatuksessa toimii myös nopean tuen tiimi eli Noppa-tiimi, jonka tavoitteena on varmistaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki lapsen omassa arkiympäristössä osana yhdenvertaista ja laadukasta varhaiskasvatusta. Noppa-tiimissä työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lastenhoitaja ja sosionomi. Noppa-tiimin työskentelyjakso koostuu muun muassa lapsiryhmän havainnoinnista, keskusteluista ja hyvän vahvistamisesta. Noppatiimin kanssa pohditaan yhdessä keinoja ja menetelmiä arjen sujuvoittamiseksi.

Noppa-tiimi tukee henkilöstöä muun muassa seuraavissa teemoissa:

- ennakointi ja selkeä päivärytmi
- siirtymätilanteet
- yhteistyö perheiden kanssa
- erilaisiin tuen tarpeisiin vastaaminen ryhmätasolla
- ryhmädynamiikan ja kaveritaitojen tukeminen
- tiimin yhteisten toimintatapojen vahvistaminen
- leikkitaitojen tukeminen
- lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukeminen

1.3.5. Esiopetus

Esiopetusta järjestetään koulujen yhteydessä toimivissa esiopetusryhmissä. Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan esiopetuksen yhteydessä osana lapsen yhtenäistä päivää.

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen näkökulmasta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden, joka luo perustan elinikäiselle oppimiselle. Tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle sujuva ja joustava oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.

1.3.6. Yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoidon tuen lisä

Käytössämme on tulositon palveluseteli, jonka avulla perheet voivat hankkia varhaiskasvatuspalveluja yksityiseltä palveluntuottajalta. Naantalin kaupunki tukee naantalilaisten lasten kotihoitoa ja yksityistä hoitoa maksamalla kuntalisää Kelan kotihoidon tuen hoitorahan sekä yksityisen hoidon tuen yhteydessä.

1.3.7. Palveluista tiedottaminen ja viestintä

Naantalin kaupunki tiedottaa varhaiskasvatuspalveluista ja niiden sisällöistä verkkosivuillaan sekä sosiaalisen median kanavissaan Facebookissa ja Instagramissa. Avoimessa varhaiskasvatuksessa järjestetään säännöllisesti infoiltoja huoltajille, jotka ovat palaamassa työ- tai opiskeluelämäänsä ja joiden lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa.

Asiakasperheille tiedotetaan ajankohtaisista asioista Päikky-järjestelmän viestien ja tiedotteiden välityksellä, sähköpostitse sekä varhaiskasvatusyksiköiden ilmoitustauluilla.

1.4. Varhaiskasvatukseen hakeutuminen

Varhaiskasvatukseen hakeutumisen prosessi:

1. Huoltajat tekevät sähköisen varhaiskasvatushakemuksen naantali.fi-verkkosivustolla. Palveluohjaus ottaa yhteyttä huoltajaan.
2. Varhaiskasvatuspaikkaa määritettäessä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan huoltajien toiveet.
3. Palveluohjaus ilmoittaa huoltajille lapselle myönnetystä varhaiskasvatuspaikasta.

4. Myönnetystä varhaiskasvatuspaikasta lähetetään kirjallinen päätös postitse tai sähköisesti. Lisäksi huoltajille lähetetään tietoa varhaiskasvatuksen asiakasmaksusta.
5. Huoltajille lähetetään etukäteen myös alkukeskustelulomake (liite 5).
6. Perhe ilmoittaa sähköisesti varhaiskasvatuspaikan vastaanottamisesta.
7. Huoltajien kanssa sovitaan alkukeskustelun ajankohta. Alkukeskustelun hoitaa lapsiryhmän kasvattaja. Alkukeskustelu kestää 45 minuutista tuntiin.
8. Sovitaan mahdollisesta tutustumiskäynnistä lapsen kotiin. Käynnin tavoitteena on tutustua lapseen hänen omassa, turallisessa ympäristössään.
9. Lapsi tulee tutustumaan varhaiskasvatusyksikköön huoltajiensa kanssa.
10. Lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen.

ARVIOI: Varhaiskasvatuksen järjestäjän on varmistettava, että laadukkaat, inklusiivisuuden periaatetta toteuttavat palvelut ovat kaikkien lasten saatavilla ja tavoitettavissa.

1.5. Oppimisen polku ja tiedonsiirron käytännöt

1.5.1. Oppimisen polku

KUVA 1: Oppimisen polku ja tiedonsiirto

Lapsen vaihtaessa varhaiskasvatusyksikköä hänen perustietonsa siirtyvät yksiköiden välillä. Mikäli lapsi saa tukea, järjestetään yksikön vaihtuessa siirtopalaveri, johon huoltajat osallistuvat. Siirtymävaiheissa huoltajien ja lapsen näkemykset huomioidaan osana tiedonsiirtoa. Mahdolliset asiakirjat ja muistiot siirtyvät huoltajien suostumuksella. Lapselle annetaan mahdollisuus osallistua siirtymää koskeviin keskusteluihin hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Tavoitteena on varmistaa lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta sujuva ja turvallinen siirtymä uuteen varhaiskasvatusympäristöön.

1.5.2. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen järjestetään tulevien esiopetusikäisten huoltajille vanhempainilta ja tarvittaessa tutustumiskeskustelu. Lapsen tiedot siirtyvät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen Päikky-järjestelmän kautta. Tämän lisäksi opettajien tapaaminen on tärkeää molemmissa siirtymävaiheissa. Siirtymävaiheen palaverissa sovitaan yhteisistä käytännöistä ja varmistetaan tiedon kulku. Lapsen siirtyessä toimintayksiköstä tai -ryhmästä toiseen, tiedonsiirrosta vastaa lähettävä osapuoli. Keskustelut käydään loppukevään/alkukesän aikana. Alla olevaan taulukkoon (taulukko 1) on kirjattu yhdessä sovitut nivelvaiheen käytännöt, kun lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.

Ajankohta	Mitä tapahtuu?	Miten menetellään?	Vastuuhenkilö
joulukuu	Esiopetusyksiköt tiedossa, esiopetusite koteihin	Esite jakoon päiväkodeissa, kerhossa ja perhepäivähoidossa, saatavilla myös päiväkodissa	Esihenkilöt, varhaiskasvatuksen johtaja

tammikuu	Esiopetukseen ilmoittautuminen	Ilmoitus verkkosivuille ja Facebookiin	Varhaiskasvatuspäällikkö
helmi-maaliskuu	Varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien huomiointi	Verkostot	Esiopettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, koulu-/terv.kesk.psykologit
maaliskuu	Hallinnossa tehdään esiopetuspäätökset	Ehdotukset käsitellään foorumissa ennen päätösten tekoa. Tehdään päätökset ja lähetetään ne perheille.	Esihenkilöt Varhaiskasvatuspäällikkö
toukokuu	Uusien eskareiden vanhempainillat		Esiopettajat, esihenkilöt
	Uusien eskareiden tutustumiskäynnit	Kaikille lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustumiskäynteihin	5v. ryhmien varhaiskasvatuksen opettajat ja esiopettajat
	Siirtopalaverit	Lähtettävä yksikkö kutsuu koolle, kun tietää, mihin yksikköön lapset menevät	5v. ryhmien varhaiskasvatuksen opettaja
	Tehostetun ja erityisen tuen siirtopalaverit	Mukana veo, 5v. ryhmän vaka-opettaja ja esiopettaja	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
	Lomakkeiden ja tietojen siirto	Vasu, HOJKS. Opetuksen järjestämiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan suoraan vasuun	5v. ryhmien varhaiskasvatuksen opettajat
		Tunnisteet siirtyvät vanhempien mukana	Esihenkilöt

elokuu	Lasten mahdollisten lausuntojen siirto	Kun lapsi aloittaa konkreettisesti eskaripaikassa, siirretään lasten tiedot uuteen yksikköön	Esihenkilöt ja lähettävän ryhmän henkilöstö
---------------	--	--	---

Taulukko 1. Tiedonsiirto varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välillä

1.5.3. Esiopetuksesta alkuopetukseen

Naantalissa siirtymävaiheen yhteistyö esiopetuksesta alkuopetukseen on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Yhteistyö edellyttää esi- ja alkuopetuksen henkilöstön säännöllistä yhteistyötä sekä yhteisiä suunnittelu- ja arviointitapaamisia toimintakauden alussa ja lopussa. Yhteistyössä hyödynnetään alueellisessa opiskeluhoitoryhmässä sovittua aluejakoa, ja koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä sopii lukuvuoden yleisistä siirtymävaiheen käytännöistä. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön tarkemmat toimintatavat kuvataan yksikkökohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa ja niitä täsmennetään yhteisissä tapaamisissa. Toimintaa arvioidaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä.

Lapsen tiedot siirretään esiopetuksesta perusopetuksen Wilma-järjestelmään. Leopsista siirretään kouluun lapsen opetuksen järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Näitä ovat voimassa oleva lapsikohtaisen tuen päätös ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, lapsikohtaiset tukitoimet sekä arvio niiden vaikuttavuudesta. Lisäksi siirretään tiedot lapsen henkilökohtaisen ohjauksen tarpeesta, mahdollisista tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä käytössä olevista apuvälineistä. Tiedonsiirtoon sisältyvät myös esiopetusvuoden aikana toteutetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ja tukitoimet. Kouluun toimitetaan lisäksi Mavalka-aineisto. Tiedonsiirto toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Perusopetuksen opetuksen tukea suunnitteleva OTUS-ryhmä käsittelee nivelvaiheessa niiden lasten koulupolun jatkumoa, jotka ovat saaneet esiopetuksessa lapsikohtaista tukea. Tavoitteena on varmistaa tuen oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen järjestäminen perusopetukseen siirryttäessä.

Alla olevaan taulukkoon (taulukko 2) on kirjattu yhdessä sovitut nivelvaiheen käytännöt, kun lapsi siirtyy esiopetuksesta alkuopetukseen.

Ajankohta	Mitä tapahtuu?	Miten menetellään?	Vastuuhenkilö
syyskausi	Mikäli lapsen tuleva koulupolku mietityttää, jo syksyn aikana tehdään yhteistyötä kveon ja alakoulun konsultoivan erityisopettajan kanssa	Kveo/veo on yhteydessä alakoulun konsultoivaan erityisopettajaan	Alakoulun konsultoiva erityisopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettajat,
joulukuu	Käsitellään koulupaikkapäätöksiin liittyvät erityiset huomiot	Varhennetun oppivelvollisuuden ja lapsikohtaisen tuen tarpeiden huomiointi	Johtava rehtori, alakoulun konsultoiva erityisopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, varhaiskasvatuspäällikkö
tammikuu	Huoltajille tieto tulevasta koulupaikasta. Kouluun ilmoittautuminen	Ilmoittautuminen Wilmassa	Koulusihteeri

helmikuu	Päätöksiin mahdollisesti vaikuttavat lasten tuen ja opiskeluhuollon verkostot	varhennetun oppivelvollisuuden ja lapsikohtaisen tuen tarpeiden huomiointi	OTUS-ryhmä johtavan rehtorin johdolla Varhaiskasvatuksen erityisopettajat koulupsykologit
maaliskuu	Päätös koulupaikasta	Päätökset tehdään Wilmaan	Johtava rehtori
huhtikuu	Lapsen tukeen liittyvät tiedonsiirtopalaverit Lapsen terveydentilaan liittyvien tietojen siirto huoltajien luvalla Tarvittaessa esiopettajien ja luokanopettajien tapaamiset. Näihin kutsu myös huoltajille.	Tiedonsiirto sovitusti huoltajien luvalla.	Veot, kveot, koulun erityisopettajat Esiopettajat ja luokanopettajat
toukokuu	Kouluun tutustumiset Tietojen siirto: Kansilehti Wilmasta, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (= vasu-lomake), mahdollinen lapsikohtaisen tuen hallintopäätös MAVALKA – koko paketti	Kouluihin huhtikuun loppuun mennessä	Luokanopettajat Esiopettajat, erityisopettajat

Taulukko 2. Tiedonsiirto esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä

ARVIOI: Lapsen siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuspalvelujen sisällä sekä edelleen esiopetukseen ja perusopetukseen suunnitellaan ja toteutetaan niin, että lasten oppimispoluista muodostuu sujuva ja tasa-arvoinen jatkumo.

1.6. Kaksikielinen varhaiskasvatus ja vaihtoehtoinen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen henkilöstö kiinnittää toiminnassaan huomiota siihen, että jokainen lapsi voi kokea oman kielensä, kulttuurinsa ja taustansa arvokkaaksi. Huoltajille tuodaan esiin oman äidinkielen merkitys myös uuden kielen oppimisen tukena. Naantalissa suomea toisena kielenä (S2) puhuvien lasten määrä on kasvanut. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksessa erityistä huomiota lasten kielen kehityksen tukemiseen ja kielitietoisten toimintatapojen toteuttamiseen. Lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelman tai esiopetuksen oppimissuunnitelman liitteeksi suomi toisena kielenä (S2) -suunnitelma.

Lapsen suomen kielen oppimista arvioidaan Suomen kielen oppimisen seuranta varhaiskasvatuksessa -lomakkeen (liite 6) avulla. Lomake täytetään yhdessä huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen alkuvaiheessa. Lapsen oman äidinkielen kehitystä tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa sovittavilla menetelmillä. Tavoitteena on luoda edellytyksiä toiminnallisen kaksikielisyyden kehittymiselle. Vastuu lapsen äidinkielen ylläpitämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti huoltajilla. Vahva oman äidinkielen taito luo perustan myös suomen kielen oppimiselle. Varhaiskasvatuskeskusteluissa käytetään tarvittaessa tulkkauspalveluja huoltajien ja henkilöstön välisen yhteisymmärryksen tukemiseksi.

Mikäli huoltajat toivovat lapselleen ruotsinkielistä varhaiskasvatusta, sitä voidaan hankkia palvelusetelin avulla ympäristökunnista. Perheillä on myös mahdollisuus valita vaihtoehtoista pedagogiikkaa toteuttava varhaiskasvatuspalvelu esimerkiksi palvelusetelin avulla.

2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

2.1. Varhaiskasvatuksen lain mukaiset tavoitteet

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
- Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- Antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- Toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. *(Varhaiskasvatuslaki 540/2018)*

Inklusiivisuus Naantalin varhaiskasvatuksessa

Naantalissa varhaiskasvatus pyritään järjestämään lähipalveluna siten, että lapsi voi osallistua varhaiskasvatukseen mahdollisimman lähellä omaa elinympäristöään.

Perheet ja lapset kohdataan yhdenvertaisesti, sensitiivisesti ja arvostavasti riippumatta iästä, sukupuolesta, asuinpaikasta, kielestä, kulttuurisesta tai uskonnollisesta taustasta taikka muista henkilöön liittyvistä tekijöistä. Toiminnassa kunnioitetaan jokaisen yksilöllisyyttä ja vahvistetaan lasten sekä perheiden osallisuutta.

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten erilaiset tavat toimia, oppia ja osallistua sekä heidän mahdolliset tuen tarpeensa. Tukea toteutetaan lapsen tarpeiden mukaisesti yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena ensisijaisesti lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä. Lapsen edun sitä edellyttäessä varhaiskasvatus voidaan järjestää myös integroidussa erityisryhmässä.

2.2. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alaisen osaamisen kautta kehitetään lapsen kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen taidot alkavat kehittyä varhaislapsuudessa ja jatkuvat läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon oppimisympäristön ja toimintakulttuurin kehittämisessä.

Laaja-alaiseen osaamiseen kuuluu kuusi toisiinsa liittyvää osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen

2.2.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Ne muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

2.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Naantalin kaikissa varhaiskasvatyksiköissä toteutetaan pienryhmätoimintaa, joka tukee lasten vuorovaikutustaitojen kehittymistä, osallisuutta ja oppimista. Lapsia kannustetaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti kielen, leikin, draaman, kuvataiteen, musiikin ja liikkumisen avulla. Lasten tekemä taide tuodaan näkyväksi vuosittaisessa taidetallustapahtumassa yhteistyössä paikallisten yrittäjien kanssa. Toiminnassa hyödynnetään tietoisesti lasten erilaisia kulttuuri- ja katsomustaustoja sekä vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää, arvostaa ja kunnioittaa moninaisuutta.

Katsomuskasvatuksessa lapsille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tutustua erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin ja kulttuureihin. Tavoitteena on edistää keskinäistä ymmärrystä, kunnioitusta ja yhdenvertaisuutta. Evankelis-luterilainen seurakunta on yksi varhaiskasvatuksen yhteistyötahoista, ja yhteistyön puitteissa lapsille voidaan tarjota mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi kirkkovuoteen liittyviin tapahtumiin. Yhteistyössä noudatetaan Opetushallituksen antamia ohjeita.

Naantali tarjoaa ainutlaatuisen ympäristön paikallishistoriaan, kulttuuriperintöön ja luontoon tutustumiseen. Keskustan alueella sijaitsevat luostarikirkko, museo sekä Vanhankaupungin puutalomiljö, ja saariston monimuotoinen luonto ovat helposti lasten saavutettavissa osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Naantalin varhaiskasvatuksen käyttöön on laadittu myös saaristokasvatusmateriaali, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten yhteyttä kotiseutuunsa, tukea vastuullista suhtautumista ympäristöön sekä edistää tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä.

2.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen arjessa tuetaan lasta kasvamaan kohti omatoimisuutta turvallisessa, kannustavassa ja myönteisessä ilmapiirissä. Lapsia rohkaistaan yrittämään, harjoittelemaan uusia taitoja sekä pyytämään ja vastaanottamaan apua tarpeen mukaan.

Päivittäiset tilanteet, kuten lepo-, ruokailu- ja siirtymätilanteet, nähdään merkittävinä pedagogisina oppimisen ja hyvinvoinnin hetkinä. Näissä tilanteissa vahvistetaan lasten itsestä huolehtimisen taitoja, hyvinvointia sekä yhteisössä toimimisen valmiuksia.

Hyvät tavat, toisten huomioon ottaminen ja oikeudenmukaisuus ovat keskeinen osa toiminnan arvoperustaa. Lapsia ohjataan kunnioittamaan vuorovaikutukseen sekä toimimaan vastuullisesti suhteessa toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Henkilöstö toimii esimerkkinä omalla toiminnallaan ja vuorovaikutuksellaan sekä tukee lapsia omaksumaan yhteisössä toimimisen taitoja.

2.2.4. Monilukutaito

Monilukutaito koostuu erilaisista taidoista hankkia, tulkita, arvioida, muokata, tuottaa ja esittää tietoa. Se auttaa lasta ymmärtämään ympäröivää maailmaa sekä ilmaisemaan itseään ja tulemaan ymmärretyksi. Monilukutaito vahvistaa osallisuutta ja tukee valmiuksia tarkastella ympäristöä samanaikaisesti avoimesti, uteliaasti ja kriittisesti.

Naantalin varhaiskasvatuksessa lapsia ohjataan havainnoimaan ympäristöään sekä tunnistamaan ja tulkitsemaan erilaisia viestejä ja tekstejä. Näitä kohdataan esimerkiksi puhutussa, kirjoitetussa, kuvallisessa, audiovisuaalisessa ja digitaalisessa muodossa. Viestejä tuotetaan ja välitetään sanallisten, kuvallisten ja numeeristen symbolijärjestelmien sekä niiden erilaisten yhdistelmien avulla.

Varhaiskasvatuksessa monilukutaitoa vahvistetaan tutkimalla, havainnoimalla, keskustelemalla, leikkimällä ja tuottamalla erilaisia viestejä yhdessä lasten kanssa. Lasten kiinnostuksen kohteita hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, ja lapsia kannustetaan käyttämään monipuolisia ilmaisun ja viestinnän tapoja.

Monilukutaitoa harjoitellaan esimerkiksi

- arjen keskusteluissa
- sadun kuuntelemisessa
- kuvien tulkitsemisessa
- peleissä, esimerkiksi lautapelit, tabletit, sääntöleikit

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten monilukutaitoa ja harjoitellaan ikätasoisesti kriittistä medialukutaitoa, joka on tärkeä osa nyky-yhteiskunnassa toimimisen valmiuksia. Lapset tutustuvat monipuolisesti erilaisiin mediasisältöihin ja -välineisiin, kuten kuviin, musiikkiin, mainoksiin, uutisiin, kirjoihin, elokuvaan sekä digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan ajatuksiaan, kokemuksiaan ja mielipiteitään sekä tuomaan omaa ääntään kuuluviin median eri keinoin.

Tavoitteena on tukea lasten valmiuksia käyttää mediaa turvallisesti, vastuullisesti ja tarkoituksenmukaisesti sekä hyödyntää median tarjoamia mahdollisuuksia oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja itseilmaisussa. Mediakasvatusta toteutetaan osana varhaiskasvatuksen arkea leikkien, liikkuen, tutkien sekä taiteellisesti kokien ja ilmaisten. Lasten kanssa havainnoidaan, tulkitaan ja tuotetaan erilaisia mediasisältöjä heidän ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden. Mediakasvatus ulottuu myös varhaiskasvatusympäristön ulkopuolelle. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi kirjastojen ja museoiden kanssa, jotka tarjoavat lapsille mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti mediaan, kulttuuriin ja tiedon erilaisiin lähteisiin.

2.2.5. Digitaalinen osaaminen

Naantalin varhaiskasvatukselle on laadittu tieto- ja viestintäteknologian suunnitelma osana kaupungin laajempaa strategiaa. Esitys- ja opetusteknologian sekä muiden tieto- ja viestintäteknologiaa tukevien laitteiden hankintaa ja kehittämistä toteutetaan suunnitelman mukaisesti.

Lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista vahvistetaan tarjoamalla mahdollisuuksia monipuolisiin kokemuksiin erilaisista mediavälineistä ja niiden sisällöistä. Mediakasvatusympäristöä suunniteltaessa varmistetaan, että käytettävät mediasisällöt ja välineet ovat lasten ikä- ja kehitystason mukaisia.

Digitaalinen osaaminen on luonteva osa varhaiskasvatuksen arkea ja oppimisympäristöä. Lapsilla on mahdollisuus saada ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti monipuolisia kokemuksia digitaalisista välineistä ja sovelluksista sekä niiden hyödyntämisestä esimerkiksi itsensä ilmaisussa, ongelmanratkaisussa, tiedon hankinnassa ja turvallisessa vuorovaikutuksessa.

Digitaalista osaamista hyödynnetään myös lasten osallisuuden, itseilmaisun ja pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Digitaalisia laitteita ja sovelluksia käytetään lasten ajatusten, kokemusten ja oppimisen dokumentointiin sekä yhteiseen tarkasteluun ja arviointiin lasten kanssa heidän ikä- ja kehitystasonsa huomioiden.

Naantalin varhaiskasvatuksen digitaalinen välineistö koostuu:

- *Matkapuhelimista*, joita käytetään lasten läsnäolojen kirjaamiseen sekä lasten valokuvaamiseen ja videokuvaamiseen aikuis- ja lapsilähtöisesti pedagogisen dokumentoinnin tukena.
- *Tietokoneista, tableteista ja kuulokkeista*, joiden avulla etsitään tietoa, kuunnellaan ja katsellaan musiikkia, tarkastellaan lasten tuottamia valokuvia ja videoita sekä käytetään pedagogisia oppimispelejä ja -sovelluksia.
- *Näyttötekniikasta*, jonka avulla kuvia, videoita ja muuta digitaalista sisältöä voidaan esittää koko lapsiryhmälle samanaikaisesti. Näyttöjä hyödynnetään esimerkiksi musiikki- ja liikuntahetkissä, tanssituokioissa, satu- ja elokuvahetkissä sekä yhteisessä tiedonhankinnassa ja tutkivassa oppimisessa.

Naantalin varhaiskasvatuksessa harjoitellaan

- medialukutaitoa, esimerkiksi ymmärtämään ja kriittisesti arvioimaan erilaisia mediasisältöjä ja myös käyttämään tarkoituksenmukaisesti erilaisia laitteita
- ohjelmointiosaamista esimerkiksi robottileikkien ja Bee bot -ohjelmointivälineiden avulla
- tieto- ja viestintäteknologia osaamista esimerkiksi havainnoimalla ja tutustumalla arjen teknologiaan

2.2.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lapsi

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa.

Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Kasvattajan sensitiivisyys ja joustavuus ovat edellytyksenä lapsen kuulluksi tulemiselle ja mahdollistavat lapsen osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen. Keskeistä on arjen tilanteissa lapsen huomioiminen, rohkaiseminen ja kannustaminen. Lapselle annetaan tilaa ja aikaa tarkkailla, pohtia, kysellä, oivaltaa, tutkia ja kyseenalaistaa. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Arjen rutiinit suunnitellaan niin, että lasten aloitteille jää tilaa niin ohjatussa toiminnassa kuin vapaassa leikissä. Kun lapsen temperamentti ja vireystaso vaihtelee, hänellä on mahdollisuus valita toimintansa ja osallistua kasvattajan tukemana, esimerkiksi liikuntaan, kun on valmis siihen. Kasvattajan tehtävänä on varmistaa kaikkien lasten osallistumisen toteutuminen. Jokaista lasta tuetaan niin, että hän saa kavereita ja kokee olevansa osa ryhmää. Osallistumisen ja vaikuttamisen arviointi tapahtuu havainnoimalla ja arvioimalla lapsen toimintaa päivittäin.

Lapsen osallisuutta ja vaikuttamista arvioidaan osana pedagogista toimintaa. Henkilöstö havainnoi, miten lapset tulevat kuulluiksi arjessa, millaisiin asioihin he voivat vaikuttaa ja miten heidän aloitteensa huomioidaan toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Lapsen osallistamisen ja vaikuttamisen keinoja ovat muun muassa:

- lapsen haastattelut
- keskustelut (mitä tein, missä onnistuin, mitä haluaisin oppia lisää)
- lasten kokoukset (lapset saavat keskustella ja päättää asioista)
- uusien asioiden rohkea kokeilu
- lasten toiveiden ja tarpeiden havainnointi

Huoltajat

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyön edellytyksenä on molemmien puoleinen kunnioitus, luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus. Luottamuksen merkitys huoltajien osallisuuden vahvistajana on suuri. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä edellytetään aloitteellisuutta ja aktiivisuutta, jotta vuorovaikutussuhde ja luottamus syntyy.

Esimerkkinä huoltajien kanssa toteutettavasta osallisuudesta ja vaikuttamisesta

- Huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö laativat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä ja arvioivat sekä päivittävät sitä vähintään kerran vuodessa.
- Toiminnasta ja sen kehittämisestä kerätään palautetta muun muassa varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, vanhempainilloissa, erilaisissa tapahtumissa sekä sähköisten viestintäkanavien kautta.
- Perhepäivähoidossa yhteistyö huoltajien kanssa on tiivistä ja luottamuksellista. Yhteisen kasvatuslinjan rakentamista tuetaan avoimella vuorovaikutuksella ja keskinäisellä yhteistyöllä.
- Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa vahvistetaan huoltajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta hyödyntämällä varhaisen vuorovaikutuksen menetelmiä.
- Vuorohoidossa huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö korostuu lapsen hyvinvoinnin ja sujuvan arjen tukemisessa varhaiskasvatusaikojen vaihtelevuudesta huolimatta.
- Huoltajien osallisuutta vahvistetaan tutustumiskäyntien, päivittäisten kohtaamisten ja keskustelujen, vanhempain- ja teemailtojen sekä kasvun kansion työstämisen avulla.
- Tavoitteena on, että jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä toimii vanhempainryhmä
- Huoltajilla on mahdollisuus osallistua toiminnan arviointiin vastaamalla säännöllisesti varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyyskyselyihin ja antamalla palautetta toiminnan kehittämiseksi.

Kasvattaja

Lasta kuunteleva ja kannustava kasvattajan asenne luo hyvän pohjan lapsen myönteisen itseluottamuksen kehitykselle ja sosiaalisten taitojen oppimiselle. Sensitiivinen kasvattaja mahdollistaa sen, että jokainen lapsi saa osallistua, tulla kuulluksi ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja varhaiskasvatuksen toimintaan.

Kasvattajalla on halukkuutta, ammattitaitoa ja sitoutuneita työtapoja tukea lapsen osallistumista ja vaikuttamista. Kasvattaja hankkii tietoa lapsen osallistumisen tukemisesta ja keinoista kouluttautumalla ja keskustelemalla osallistumista tukevista työkäytännöistä muiden kasvattajien kanssa. Havainnoimalla lasta, arvioimalla omia kasvatuskäytäntöjään ja arvojaan kasvattaja kehittää jatkuvasti omia toimintatapojaan.

ARVIOI: Henkilöstö ja lapset toteuttavat yhdessä leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka tarjoaa lapsille myönteisiä oppimiskokemuksia. Toiminta edistää oppimisen alueiden ja laaja-alaisen osaamisen mukaisten tavoitteiden toteutumista.

2.3. Terveiden ja turvallisuuden edistäminen

2.3.1. Liikkuminen ja ulkoilu

Varhaiskasvatuksessa liikutaan päivittäin sekä sisällä että ulkona omaehtoisesti ja ohjatusti. Lasten omaehtoista liikkumista tuetaan tarjoamalla monipuolisia mahdollisuuksia aktiiviseen toimintaan sekä pitämällä erilaisia liikuntavälineitä lasten saatavilla. Liikkuminen nähdään tärkeänä osana lasten hyvinvointia, oppimista, osallisuutta ja kokonaisvaltaista kehitystä.

Naantali osallistuu Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa. Tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle liikunnan ilo, riittävä päivittäinen fyysinen aktiivisuus sekä myönteiset kokemukset liikkumisesta.

Liikuntakasvatuksen suunnittelua ja toteutusta tukee varhaiskasvatuksen liikunnan vuosikello (liite 8), jonka avulla edistetään toiminnan tavoitteellisuutta, lapsilähtöisyyttä ja monipuolisuutta. Vuodenaikojen tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään aktiivisesti, jotta lapset saavat kokemuksia erilaisista liikkumisen muodoista ja oppivat vuodenaikoihin liittyviä ulkoilun ja liikkumisen taitoja.

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan monipuolisesti erilaisia liikuntaympäristöjä, kuten koulujen liikuntasaleja, jäähallia, urheilukenttiä, hiihtolatuja, leikkipuistoja ja lähiliikuntapaikkoja. Henkilöstö havainnoi lasten motoristen taitojen kehittymistä ja kannustaa lapsia harjoittelemaan sekä vahvistamaan ikä- ja kehitystasonsa mukaisia taitoja.

Naantalissa lähiliikuntapaikat ja monipuolinen luonto ovat helposti saavutettavissa. Lähiluonto toimii luontevana oppimis-, tutkimis- ja liikuntaympäristönä. Retket metsään ja lähiympäristöön ovat osa varhaiskasvatuksen arkea, ja niiden yhteydessä harjoitellaan vastuullista toimintaa, ympäristöstä huolehtimista sekä turvallista liikkumista luonnossa ja liikenteessä. Varhaiskasvatuksessa järjestetään myös yhteisiä liikuntatapahtumia ja -tempauksia, joissa korostuvat liikkumisen ilo, yhteisöllisyys, osallisuus ja onnistumisen kokemukset.

2.3.2. Myönteinen ruokakasvatus

Varhaiskasvatuksen ruokailun tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja ruokailuun sekä tukea terveellisten, monipuolisten ja kestävien ruokailutottumusten kehittymistä. Ruokailutilanteet ovat osa pedagogista toimintaa, jossa harjoitellaan omatoimisuutta, vuorovaikutustaitoja ja hyviä tapoja.

Lapsia kannustetaan ottamaan ruokaa itsenäisesti, arvioimaan sopivaa annoskokoa sekä harjoittelemaan ruokailuvälineiden käyttöä ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Ruokailutilanteissa keskustellaan, harjoitellaan ruokarauhaa ja vahvistetaan hyviä pöytätapoja. Henkilöstö ruokailee lasten kanssa ja toimii myönteisenä mallina ruokailutilanteissa.

Ruokiin tutustutaan monipuolisesti eri aistien avulla havainnoiden, kokeillen ja tutkien. Lasten kanssa keskustellaan ruoan alkuperästä, ulkonäöstä, koostumuksesta ja makuominaisuuksista. Ruokaan liittyvät keskustelut, tarinat, lorut ja laulut rikastuttavat lasten ruokaan liittyvää sanavarastoa sekä tukevat monilukutaidon ja kielen kehitystä.

Päiväkotien ateriat valmistetaan keskitetysti aluekeittiössä. Perhepäivähoidossa ruokailu järjestetään kaupungin ruokalista mukailen. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään lähiruokaa osana kestävän elämäntavan edistämistä. Jokaiselle lapselle turvataan hänen terveydentilansa, katsomuksensa ja yksilöllisten tarpeidensa mukainen ruokailu. Tarvittaessa järjestetään erityisruokavalio tai turvaruoka yhteistyössä huoltajien ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

2.3.3. Terveydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen

Lasten valmiuksia huolehtia omasta terveydestään ja henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan osana jokapäiväistä toimintaa. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon, ravinnon sekä myönteisten ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle.

Turvallisuustaitoja harjoitellaan lasten kanssa arjen erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Lasten kanssa toteutetaan poistumisharjoitus sekä sisälle suojautumisen harjoitus vähintään kaksi kertaa vuodessa. Liikennesääntöjä ja turvallisia toimintatapoja harjoitellaan päivittäin osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Tavoitteena on vahvistaa lasten turvallisuuden tunnetta sekä kehittää heidän valmiuksiaan pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

ARVIOI: Ruokailuhetket, lepoaikat, siirtymät, pukemistilanteet ja muut perustoiminnot toteutetaan pedagogisesti tavoitteellisesti.

2.3.4. Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus

Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita siten, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys huomioidaan kaikessa toiminnassa. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle vahvistamalla ymmärrystä siitä, että ekologinen kestävyys on edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen sekä vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestävälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa yhteisiin asioihin.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja teoilla osoitetaan vastuullista suhtautumista luontoon, ympäristöön ja yhteisiin resursseihin. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista sekä materiaalien uudelleenkäyttöä.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, ympäristötietoisuutta ja vastuullista toimintaa sekä ohjata lapsia kestävän elämäntavan omaksumiseen.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa sekä sen monimuotoisuutta, kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksen avulla tuetaan kestävään elämäntapaan kasvamista ja harjoitellaan siihen liittyviä taitoja. Käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden harjoittelu, vastuulliset ruokailutottumukset, energian säästäminen sekä jätteen määrän vähentäminen kierrättämällä, korjaamalla ja käyttämällä tavaroita uudelleen. Samalla lapsia ohjataan pohtimaan omien valintojensa ja tekojensa vaikutuksia ympäristöön, toisiin ihmisiin ja tulevaisuuteen.

2.4. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, kiusaamisen ehkäisy ja turvataidot

Naantalin varhaiskasvatuksessa hyödynnetään tunnetaitojen harjoitteluun tarkoitettuja materiaaleja. Niiden avulla käsitellään arjessa esiin nousevia tilanteita sekä harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisemista ja sanoittamista. Tunnetaitojen oppimista tuetaan myös kirjallisuuden, musiikin, leikin, draaman ja teatteriesitysten avulla.

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan päivittäin osana varhaiskasvatuksen arkea. Lasten kanssa keskustellaan erilaisuudesta, yksilöllisistä toimintatavoista sekä toisten kunnioittamisesta. Lapsia ohjataan kohtaamaan erilaisia tilanteita myönteisesti ja toimimaan niissä yhteisön jäsenenä rakentavalla ja sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla.

Ryhmän yhteisiä sääntöjä ja toimintatapoja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Säännöistä keskustellaan ja niiden merkitystä perustellaan lapsille heidän ikä- ja kehitystasonsa huomioiden. Haastavia tilanteita pyritään ratkaisemaan rakentavasti ja lapsia osallistaen. Päivittäisessä toiminnassa tuetaan lasten itsesääätelytaitojen kehittymistä sekä harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisemista ja säätelemistä. Läsnä oleva ja sensitiivinen henkilöstö luo turvallisen ilmapiirin, jossa jokainen lapsi voi kokea tulevaisuutta kuulluksi, ymmärretyksi ja arvostetuksi.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy on keskeinen osa Naantalin varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Kiusaamisen ehkäisyä ohjaa erillinen kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma (liite 3). Ennaltaehkäisevä työ perustuu lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen, empatiakyvyn sekä myönteisten vertaissuhteiden vahvistamiseen. Tavoitteena on luoda turvallinen ja yhteisöllinen toimintaympäristö, jossa jokainen lapsi kokee kuuluvansa ryhmään. Varhaisella ja suunnitelmallisella puuttumisella edistetään lasten hyvinvointia sekä luodaan perustaa myönteisille ihmissuhteille ja turvalliselle oppimispolulle myös tulevaisuudessa.

Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä keskeisiä ovat:

- tapa- ja moraalikasvatus
- yhteistyö huoltajien sekä muiden lasten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa
- lasten osallisuuden vahvistaminen
- aikuisen läsnäolo ja sitoutuminen lapsiryhmän toimintaan
- vertaissuhteiden ja sosiaalisten taitojen tukeminen
- itsesääätelytaitojen vahvistaminen
- myönteisen minäkuvan ja itsetunnon tukeminen
- jatkuva ja tavoitteellinen työ yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen edistämiseksi
- kiusaamisen ehkäisyn systemaattinen johtaminen sekä henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen.

Turvataitokasvatus on osa lasten hyvinvoinnin, turvallisuuden ja osallisuuden edistämistä. Sen avulla lapset oppivat taitoja, jotka auttavat heitä tunnistamaan ja välttämään kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan tilanteita. Samalla lapset harjoittelevat toimimaan tilanteissa turvallisesti, suojelemaan itseään sekä hakemaan tarvittaessa apua luotettavalta aikuiselta. Turvataitokasvatus perustuu lasten omiin kokemuksiin, tarpeisiin, kiinnostuksen kohteisiin ja arjessa esiin nousseisiin kysymyksiin. Käsiteltävät teemat valitaan lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden, ja niitä käsitellään lapsille turvallisella, sensitiivisellä ja pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

ARVIO: Henkilöstö rakentaa myönteisen oppimisympäristön lapsille. Ryhmän ilmapiiri on turvallinen, lämmin, oppimaan innostava ja välittävä.

2.5. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusyhteisössä jokainen lapsi, huoltaja ja henkilöstön jäsen kohdataan ja kohdellaan yhdenvertaisesti riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei tarkoita samanlaisuutta, vaan jokaisen oikeutta tulla hyväksytyksi, arvostetuksi ja kohdatuksi omana itsenään. Toimintakulttuurin kehittämisessä on tärkeää tarkastella ja arvioida yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä asenteita sekä niiden vaikutusta arjen käytäntöihin.

Henkilöstö pohtii yhdessä, miten esimerkiksi kieleen, kulttuuriin, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheessa, vuorovaikutuksessa, toimintatavoissa ja rakenteissa. Lapset omaksuvat ympäristöstään toimintamalleja, minkä vuoksi henkilöstön käyttämällä kielellä, vuorovaikutuksella ja esimerkillä on keskeinen merkitys yhdenvertaisen toimintakulttuurin rakentamisessa.

Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään omia valintojaan ilman sukupuoleen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyviä stereotypioita, ennakkooletuksia tai rooliodotuksia. Lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa mahdollisesti ilmenevät eriarvoistavat käytännöt tunnistetaan, ja niihin puututaan sensitiivisesti, johdonmukaisesti ja lapsen ikä huomioiden. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lasten identiteetin, itsetunnon ja osallisuuden kehittymistä.

Oppimisympäristöjä ja toimintaa suunniteltaessa kiinnitetään huomiota lasten mahdollisuuksiin vaikuttaa leikkien ja muun toiminnan sisältöihin, ryhmäkokoonpanoihin, luovaan ilmaisuun sekä tilojen käyttöön. Myös lelujen, materiaalien ja

leikkiympäristöjen suunnittelussa huomioidaan yhdenvertaisuuden ja sukupuolisensitiivisyyden näkökulmat. Draaman, leikin ja eläytymisen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua erilaisiin rooleihin, näkökulmiin ja tapoihin toimia.

Pohdittavaksi kasvattajatiimeissä:

- Kenelle sallitaan tilanottoa ja äänekkyyttä?
- Rajoittaako vai avartaako kasvattajan suunnittelu lasten itseilmaisua?
- Miten yleinen kunnioitus ja ymmärrys erilaisia kulttuureja ja katsomuksia sekä sukupuolisuutta ja etnisyyttä kohtaan näkyy toiminnassa?
- Millaisissa arjen tilanteissa on kehitettävää tasa-arvon kannalta?
- Miten tasa-arvoa suunnitellaan arkeen?
- Miten korostetaan kielteisen kohtaamisen korvaamista myönteisellä?
- Tietoinen 15 minuuttia ilman ei-sanaa
> vaihtoehtoisia ilmaisuja.
- Avoimia kysymyksiä lapsille (vältetään valmiiden asenteiden välittymistä)
- Missä arjen tilanteissa käytämme eniten ei-sanaa
> miten käytäntöä voisi muuttaa?

Kysymyksiä lapsille:

- Onko sinulla kavereina tyttöjä ja poikia?
- Kohtelevatko aikuiset samalla tavalla tyttöjä ja poikia?
- Saavatko tytöt ja pojat tehdä samoja asioita päiväkodissa /eskarissa?
- Onko jokin asia kielletty tytöiltä tai pojilta?
- Kohtelevatko kaverit toisiaan samalla tavalla sukupuolesta riippumatta?
- Saavatko kaikki lapset tehdä samoja asioita, leikkiä samoja leikkejä?
- Onko päiväkodissa / eskarissa jotain epäreilua, mitä?
- Tuletko mielelläsi päiväkotiin / eskariin?
- Voitko tehdä täällä niitä asioita, joista pidät?
- Kuuntelevatko aikuiset sinua ja muita lapsia?
- Millaisissa asioissa lapsia kuunnellaan?
- Saavatko kaikki lapset olla mukana suunnittelemassa ja päättämässä asioista?

ARVIOI: Henkilöstö varmistaa, että jokaisella lapsella on hyvä olla varhaiskasvatuksessa. Lapset kokevat tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuiksi sellaisina kuin ovat.

3. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

3.1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu), joka kirjataan Päikky-järjestelmään.

3.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta

Valmistautuminen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun

Kasvattajatiimi kerää ennen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelua havaintoja lapsen hyvinvoinnista, kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista dokumentoidaan osana arjen toimintaa esimerkiksi valokuvien, haastattelujen ja tarinoiden avulla. Lapsen mielipiteitä ja toiveita selvitetään esimerkiksi havainnoimalla ja haastatteleamalla. Huoltajat valmistautuvat keskusteluun vastaamalla Päikky-järjestelmässä olevaan ennakkokyselyyn. Vastuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta on varhaiskasvatuksen opettajalla.

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu

Lapsen ensimmäinen varhaiskasvatussuunnitelmaa varten käytävä keskustelu järjestetään kolmen kuukauden sisällä varhaiskasvatuksen aloittamisesta. Keskustelu toteutetaan Lapset puheeksi -menetelmän pohjalta. Tämän jälkeen uusi varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan vuosittain syyskauden aikana, ja sen toteutumista arvioidaan vähintään kerran kevätkaudella tai tarvittaessa useammin.

Keskustelussa tarkastellaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita, kasvua, kehitystä ja oppimista sekä mahdollisia tuen tarpeita. Keskustelut ovat vastavuoroisia, ja henkilöstö huolehtii siitä, että sekä lapsi että huoltajat tulevat kuulluiksi.

Keskusteluun osallistuu huoltajien lisäksi varhaiskasvatuksen opettaja, sosionomi tai lastenhoitaja. Perhepäivähoidossa varhaiskasvatuskeskustelun toteuttaa perhepäivähoitaja, tarvittaessa perhepäivähoidon esihenkilön tai varhaiskasvatuksen opettajan tuella. Kerhotoiminnassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan toiminnan tavoitteet, laajuus ja toiminta-aika huomioon ottaen.

Tarvittaessa keskusteluun voidaan kutsua myös huoltajien toivomia tai henkilöstön ehdottamia asiantuntijoita, kuten konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, perheohjaaja, terapeutti tai sosiaalityöntekijä. Lapsi voi osallistua keskusteluun ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Keskusteluun varataan aikaa noin 30 minuuttia. Mikäli samassa yhteydessä järjestetään verkostopalaveri, aikaa varataan 45 minuutista yhteen tuntiin.

Varhaiskasvatussuunnitelman kirjaaminen ja toteuttaminen

Keskustelun jälkeen varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen vahvuudet, mahdolliset tuen tarpeet sekä lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevat pedagogisen toiminnan tavoitteet ja toimintatavat. Myös huoltajien näkemykset, havainnot ja toiveet lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi tarvitsee tukea kasvuunsa, kehitykseensä tai oppimiseensa, tuen toteuttaminen ja tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jos lapsella on säännöllinen lääkitys, laadittu lääkehoitosuunnitelma liitetään osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Keskustelun käynyt kasvattaja huolehtii siitä, että varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut asiat välittyvät koko kasvattajatiimin käyttöön. Jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet, vahvuudet ja pedagogiset tavoitteet ohjaavat kasvattajatiimin pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi ja tiedonsiirto

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arvioidaan vähintään kerran toimintakauden aikana, tarvittaessa useamminkin. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti pedagogiselle toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin, toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy Naantalin kaupungin sisällä lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai varhaiskasvatyksiköstä toiseen. Vastuu tietojen siirtämisestä on lähettävällä yksiköllä. Mikäli lapsi siirtyy toisen kunnan varhaiskasvatukseen tai opetukseen, suunnitelman siirtämiseen pyydetään huoltajien suostumus. Opetuksen tai varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot voidaan kuitenkin siirtää lainsäädännön mukaisesti myös ilman huoltajien suostumusta. Varhaiskasvatussuunnitelmat arkistoidaan pysyvästi.

Kuva 2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman prosessi

3.3. Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu (liite 2) on varhaiskasvatuksen henkilöstön pedagoginen työväline, joka tukee toiminnan suunnittelua, toteutusta, arviointia ja kehittämistä varhaiskasvatustilain sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Ryhmävasu on henkilöstön yhdessä laatima ja ylläpitämä asiakirja, johon kirjataan yhteisesti sovitut toimintatavat ja pedagogiset tavoitteet ryhmän arjen tueksi. Suunnitelmassa tarkastellaan muun muassa varhaiskasvatusta ohjaavia arvoja, tiimin toimintaa ja hyvinvointia, varhaiskasvatuksen arkea, pedagogisen toiminnan toteuttamista sekä toiminnan havainnointia, arviointia ja kehittämistä.

Ryhmävasuun kirjattavat tavoitteet perustuvat lasten yksilöllisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin, lasten kiinnostuksen kohteisiin sekä ryhmän tarpeisiin. Suunnitelma tekee näkyväksi tiimin yhteiset pedagogiset toimintaperiaatteet, käytännöt ja tavoitteet. Ryhmävasun laatimisessa keskeistä on henkilöstön välinen pedagoginen keskustelu, yhteisen ymmärryksen rakentaminen sekä toiminnan jatkuva kehittäminen.

Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma on elävä ja muuntuva asiakirja, jonka sisältöä arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti toimintakauden aikana. Suunnitelma perustuu edellisen toimintakauden arvioinnista saatuihin havaintoihin ja johtopäätöksiin sekä tukee toiminnan tavoitteellista kehittämistä tulevaa toimintakautta varten. Suunnitelma laaditaan joka lukukaudelle syyskuun loppuun mennessä ja se arvioidaan tammi-helmikuussa. Ryhmävasun loppuarviointi tehdään touko-kesäkuussa arviointipäivässä.

Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa mietitään ja kirjataan:

1. *Varhaiskasvatusta ohjaavat arvot.* Miten toteutamme arvoja toiminnassamme?
2. *Toimiva ja hyvinvoiva tiimi.* Mitä Naantalin strategian mukaiset arvot tarkoittavat tiimissänne? Tiimin yhteisesti sovitut toimintatavat, mistä pidämme kiinni?
3. *Varhaiskasvatuksen arki.* Mitä tietoisia tekoja seuraavat teemat tarkoittavat tiimimme jokapäiväisessä toiminnassa: turvallinen ja monipuolinen oppimisympäristö, lasten osallisuuden tukeminen, huoltajien kohtaaminen ja osallisuuden tukeminen, leikki, lapsen kehityksen ja oppimisen tuki?
4. *Pedagoginen toiminta.* Millaisia mielenkiinnonkohteita ja tarpeita lapsilla on juuri nyt? Mikä on meidän lapsillemme tärkeää ja ajankohtaista juuri nyt? Mitä taitoja harjoittelemme?
5. *Pedagogisen toiminnan havainnointi, arviointi ja kehittäminen.* Ryhmän dokumentointi- ja havainnointikäytänteet. Tapamme tehdä arviointia. Oman osaamisen kehittäminen, nostoja kehityskeskusteluista, henkilökohtaisia toiveita.

4. VARHAISKASVATUKSEN ARKI

4.1. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja sen kehittäminen

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka rakentuu ja kehittyy yhteisön vuorovaikutuksessa. Naantalin varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että henkilöstön toimintatavat, asenteet ja vuorovaikutus välittyvät lapsille mallina. Lapset omaksuvat yhteisössä toimimisen taitoja, arvoja ja toimintakulttuuria päivittäisten kokemustensa kautta. Tämän vuoksi henkilöstö arvioi ja kehittää jatkuvasti omaa toimintaansa sekä yhteisiä käytäntöjä.

Toimintakulttuurin kehittämisen perustana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa jokainen lapsi kohdataan arvokkaana ja ainutlaatuisena yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Toimintakulttuuri on jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä kokonaisuus. Sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti, jotta se tukee varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä lasten hyvinvointia, osallisuutta, oppimista ja yhdenvertaisuutta. Toimintakulttuuria kehitettäessä ensisijaisena lähtökohtana on lapsen etu.

Lapset ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen. Heidän näkemyksiään, kokemuksiaan ja palautettaan hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä

Lapsen päivä

- Huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja oppimisen tavoitteet.
- Jokaista lasta kohdellaan, kuullaan ja kunnioitetaan tasavertaisesti.
- Oikean ja väärän pohdinta kuuluu varhaiskasvatuksen arkeen.

Kasvattajan toiminta

- Lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet huomioidaan, kun varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdään yhdessä huoltajien kanssa.
- Lapsen päivästä ja lapseen liittyvistä asioista keskustellaan huoltajien kanssa.
- Luodaan turvallinen ja myönteinen ilmapiiri, jossa lapsen huoltajien ja henkilökunnan on helppo ottaa asioita puheeksi.
- Havainnot ja arvioinnit lapsesta ovat huoltajien nähtävissä.
- Kehitetään toimintaa ja edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä huoltajien kanssa.

Luottamus

- Varhaiskasvatuspaikat myönnetään hakemusten saapumisjärjestyksessä lasten ja perheen erityistarpeet huomioiden.
- Huoltajat tietävät, mihin ja keiden nähtäviksi heidän lastansa koskevat dokumentit menevät.
- Henkilökunnalla on ehdoton vaitiolovelvollisuus perheiden asioista.

Varhaiskasvatuksen laatu

- Lapsella on oikeus hyvään, oman kehitystasonsa mukaiseen varhaiskasvatukseen ja koulutettuun henkilökuntaan.
- Työntekijällä on henkilökohtainen vastuu oman ammattitaitonsa ylläpidosta.
- Henkilökunnalle järjestetään säännöllistä täydennyskoulutusta.

Tiedonkulku

- Yksiköt tiedottavat toiminnastaan ja tavoitteistaan sekä tavoitteiden toteutumisesta vanhempainilloissa, viikkotiedotteissa, ilmoitustaululla ja sähköisesti viestimällä.

Henkilökunnan työssäjaksaminen ja työhyvinvointi

- Varhaiskasvatuksessa ja sen yksiköissä on työntekijöitä osallistava ja yhteisöllisyyttä tukeva ilmapiiri.
- Koulutuksella turvataan henkilöstön kehittymismahdollisuuksia.
- Henkilöstöä koskevassa päätöksenteossa noudatetaan oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaista kohtelua.
- Naantalin varhaiskasvatukseen on laadittu työhyvinvoinnin käsikirja, johon on koottu ajankohtaiset työhyvinvoinnin teemat.

- Jokaiseen yksikköön on nimetty työhyvinvointilähettiläs.

ARVIOI: Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.

4.2. Osallisuuden merkitys toimintakulttuurissa

Naantalin varhaiskasvatuksen toiminnan ytimenä on lasten ja huoltajien osallisuus. Lasten ja huoltajien näkemyksiä, mielipiteitä ja aloitteita arvostetaan, ja niitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Osallisuuden kokemuksen vahvistamisessa henkilöstöllä on keskeinen rooli. Kasvattajien vastuulla on huolehtia siitä, että jokainen lapsi voi osallistua ja vaikuttaa ryhmän toimintaan omien valmiuksiensa mukaisesti.

Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, ja toiminnan lähtökohtana ovat lasten kiinnostuksen kohteet, kokemukset, tarpeet ja aloitteet. Toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan lapsilähtöisesti lasten osallisuutta vahvistaen. Lapsi ja lapsuus nähdään arvokkaina, ja jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdatuksi omana itsenään. Osallisuutta vahvistavat arjen toimintatavat, joissa lapselle annetaan mahdollisuuksia ilmaista ajatuksiaan, tehdä valintoja, etsiä ratkaisuja sekä kokea oivaltamisen ja oppimisen iloa. Lasten osallisuutta tuetaan sensitiivisellä kohtaamisella sekä luomalla myönteisiä kokemuksia kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi tulemisesta. Myös huoltajien osallistuminen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen vahvistaa osallisuutta ja tukee kasvatusyhteistyötä.

Naantalin varhaiskasvatuksessa myös henkilöstön kokemus osallisuus nähdään tärkeänä. Mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön, toimintakulttuuriin ja työyhteisön kehittämiseen tukee työhyvinvointia ja luo perustaa laadukkaalle varhaiskasvatukselle sekä lasten ja perheiden hyvälle arjelle.

4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Varhaiskasvatuksessamme toimiviksi osoittautuneita, lapsen leikkiä tukevia käytäntöjä:

- Leikkiä tuetaan erilaisilla pienryhmillä, joissa osa leikkikavereista säilyy samoina ja osa vaihtuu.
- Pitkäkestoiselle leikille varataan riittävästi aikaa, jotta leikki voi syventyä ja jatkua keskeytyksettä.
- Leikin jatkuvuutta tuetaan esimerkiksi porrastamalla välipalaa ja säilyttämällä leikkimateriaalia käytössä.
- Leikkirauhaa vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla.
- Leikkiä havainnoidaan, rikastetaan ja tuetaan sen eri vaiheissa.
- Ulkoleikkejä ja sääntöleikkejä ohjataan säännöllisesti.
- Käytössä on monipuolisia ja vaihtelevia leikkimateriaaleja.
- Draamaa, tarinoita ja teatteria hyödynnetään leikin ideoinnissa ja toteuttamisessa.
- Oppimiseen liittyvät materiaalit jätetään lasten käyttöön leikin jatkumisen tueksi.
- Kuvia hyödynnetään leikkien, leikkivalintojen ja päivän kulun tukena.
- Päiväjärjestys tehdään näkyväksi kuvien avulla, mikä auttaa lasta ennakoimaan päivän tapahtumia.
- Leikissä hyväksytään ja käsitellään monenlaisia tunteita turvallisessa ympäristössä.

Koko varhaiskasvatuksen inklusiivista toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Saadun tiedon pohjalta toimintaa tarkastellaan, arvioidaan, kehitetään ja tarvittaessa muutetaan.

4.4. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöjen suunnittelua ohjaa turvallisuus, terveellisyys, esteettömyys ja monipuolisuus. Oppimisympäristö sisältää fyysisen, psyykkisen sekä sosiaalisen ulottuvuuden. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu sekä siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä. Lapsi on aktiivinen oman oppimisympäristönsä suunnittelija ja kehittäjä. Lasten saatavilla on monipuolisia, ikätasoisia ja turvallisia toimintavälineitä. Naantalissa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Pedagogisesti suunnitellut ja ohjatut pienryhmät toimivat turvallisissa pelisääntöin varhaiskasvatuksen kaikissa yksiköissä.

Naantalissa monipuoliset oppimisympäristöt, kuten liikuntasalit, saaristoluonto, metsät, hiihtoladut, jäähalli ja ulkokentät mahdollistavat oivallisia liikunta- ja luontoelämyksiä lapsille. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman liikuntaideoita hyödynnetään arjen tutuissa oppimisympäristöissä. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa rikastaa lasten oppimisympäristöjä. Föli-bussilla voidaan toteuttaa retkiä seudun tapahtumiin ja kulttuurikohteisiin, kuten museoon, kirjastoon, kirkkoon, taidenäyttelyyn ja teatteriin.

Oppimisympäristöjen suunnittelu mahdollistaa yhteistyön henkilöstön ja huoltajien välille. Huoltajia osallistetaan aktiivisesti lastensa oppimisympäristöjen kehittämiseen, esimerkiksi-vanhempainilloissa. Oppimisympäristöjä arvioidaan säännöllisesti.

ARVIOI: Henkilöstön ja lasten yhdessä suunnittelema ja rakentama pedagoginen oppimisympäristö kannustaa lapsia leikkimään, liikkumaan, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja muokataan säännöllisesti lasten tarpeiden ja mielenkiinnon mukaisesti siten, että se haastaa ja innostaa lapsia oppimaan.

ARVIOI: Varhaiskasvatuksen kaikki oppimisympäristöt ovat terveellisiä, turvallisia, monipuolisia ja oppimista edistäviä.

4.5. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

4.5.1. Huoltajien kanssa toteutettava yhteistyö

Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Yhteistyö alkaa varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa käytävissä keskusteluissa ja tutustumiskäynneillä, joiden tavoitteena on rakentaa luottamuksellinen ja avoin yhteistyösuhde. Lisäksi perheen kanssa on mahdollista sopia vierailu lapsen kotiin, jolloin lapseen voidaan tutustua hänen omassa ympäristössään. Kunnioittava ja luottamuksellinen vuorovaikutus luo perustan yhteistyölle kaikissa tilanteissa, myös silloin, kun lapsen hyvinvoinnista herää huolta. Yhteistyö tukee lapsen lisäksi koko perheen hyvinvointia ja voi vahvistaa myös huoltajien keskinäistä vertaistukea.

Huoltajien osallisuutta edistetään järjestämällä esimerkiksi perhekahviloita, perheilloja ja yhteisiä liikuntatapahtumia sekä kannustamalla osallistumaan vanhempainryhmien toimintaan. Päivittäiset kohtaamiset ja avoin tiedonkulku huoltajien ja henkilöstön välillä ovat tärkeä osa kasvatusyhteistyötä. Lapsen arkeen liittyvien kokemusten, havaintojen ja näkökulmien jakaminen tukee lapsen hyvinvointia sekä varhaiskasvatuksen toiminnan jatkuvaa kehittämistä.

Asiakaskyselyistä saadun palautteen perusteella huoltajat:

- arvostavat kiireettömyyttä ja kodinomaista tunnelmaa
- korostavat tiedonkulun merkitystä
- pitävät tärkeänä pienryhmien monipuolista toimintaa
- arvostavat merta, saaristoa ja lähiympäristöä toimintaympäristöinä
- näkevät oppimisessa tärkeänä yhdessä tekemisen, toisten kunnioittamisen ja hyvät käytöstavat
- korostavat lapsen turvallista tilaa ja fyysistä koskemattomuutta.

4.5.2. Perhetalo-ideologia

Perhetalomalli toimii Naantalin kaupungin varhaiskasvatusta koskevan palveluverkkosuunnittelun ja rakentamisen lähtökohtana. Tavoitteena on kehittää monikäyttöisiä, muuntojoustavia ja yhteisöllisiä oppimis- ja palveluympäristöjä, jotka kokoavat varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen sekä tarvittaessa muita lasten, nuorten ja perheiden palveluja toimivaksi kokonaisuudeksi.

Perhetalojen tavoitteena on rakentaa lapselle yhtenäinen kasvun ja oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen. Toiminnan keskiössä on lasten, nuorten ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen sekä eri toimijoiden välinen laaja-alainen yhteistyö. Perhetaloissa toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteisöllisesti, mikä vahvistaa yhteistä toimintakulttuuria ja tukee lapsen kasvua, oppimista ja osallisuutta. Perhetalossa edistetään yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja aitoa kohtaamista. Tavoitteena on luoda turvallinen ja osallistava toimintaympäristö, jossa lapset, huoltajat ja henkilöstö toimivat yhdessä. Perhetalo mahdollistaa myös vertaistuen toteutumisen, mikä vahvistaa yhteisöön kuulumisen tunnetta ja tukee lasten ja perheiden hyvinvointia.

Tulevaisuuden perhetaloissa varhaiskasvatus on osa palvelukokonaisuutta, jossa toteutuvat:

- eri toimijoiden laaja-alainen yhteisöllinen yhteistyö ja yhteinen toimintakulttuuri
- lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistävien palveluiden monipuolinen saatavuus
- sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä oppimisen tuen palveluiden toteutuminen lähellä arkea
- kasvatusyhteistyö huoltajien kanssa sekä vanhemmuuden tukeminen

ARVIOI: Henkilöstö rakentaa luottamukseen, arvostukseen ja kunnioitukseen perustuvaa ammatillista vuorovaikutusta osana varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

4.6. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lapselle järjestetään hänen tarvitsemansa kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki osana päivittäistä toimintaa. Tavoitteena on tunnistaa tuen tarpeet mahdollisimman varhain sekä tarjota oikea-aikaista, riittävää ja lapsen yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa tukea.

Tuki toteutetaan ensisijaisesti lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä ja lähiympäristössä. Se perustuu lapsen vahvuuksien tunnistamiseen, yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen sekä inklusiivisiin toimintatapoihin. Tuki voi olla ennaltaehkäisevää tai korjaavaa, ja sen järjestäminen aloitetaan viivytyksettä tuen tarpeen ilmetessä.

Lapsen kasvua, kehitystä, oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan pedagogisilla, rakenteellisilla ja hoidollisilla tukimuodoilla. Työtapoja, oppimisympäristöjä ja toimintaa muokataan lapsen tarpeiden mukaisesti. Tukikeinoina voidaan käyttää esimerkiksi pienryhmätoimintaa, visuaalista tukea, tukiviittomia, kommunikaation apuvälineitä sekä muita lapselle soveltuvia menetelmiä.

Mikäli pedagogiset ratkaisut eivät yksin riitä vastaamaan lapsen tuen tarpeisiin, lapselle järjestetään hänen tarvitsemansa tuen muodot ja tukipalvelut. Varhaiskasvatuksessa tuki toteutetaan yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena. Oikea-aikaisella, suunnitelmallisella ja lapsen tarpeisiin perustuvalla tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ehkäistään tuen tarpeiden kasautumista ja syrjäytymisen riskiä.

4.6.1. Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa tuen järjestämisestä, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä sekä siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen viivytyksettä. Tuen tarpeen arviointi, tuen toteuttaminen sekä toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, tehtäviensä ja vastuidensa mukaisesti.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lapsen mielipiteet ja kokemukset huomioidaan hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Huoltajien näkemykset lapsen vahvuuksista, tarpeista ja arjen sujumisesta ovat keskeinen osa tuen arviointia, suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Tarvittaessa järjestetään monialaisia verkostotapaamisia, joihin osallistuvat huoltajien lisäksi lapsen kanssa työskentelevät asiantuntijat. Monialainen yhteistyö perustuu huoltajan suostumukseen ja lapsen edun ensisijaisuuteen.

Lapsen tarvitsema tuki, tavoitteet, tukitoimet sekä niiden arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Esiopetuksessa olevan lapsen tuki kirjataan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan, joka kattaa myös esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen. Tuen toteutumista, vaikuttavuutta ja riittävyyttä arvioidaan säännöllisesti sekä aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen tuen pedagogisesta suunnittelusta, toteuttamisesta, dokumentoinnista ja arvioinnista yhteistyössä muun henkilöstön kanssa. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja vastaa tuen toteuttamisesta yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen arviointiin, tukitoimien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin yhteistyössä henkilöstön ja huoltajien kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään pedagogisten ratkaisujen suunnittelussa, henkilöstön konsultoinnissa sekä monialaisessa yhteistyössä. Erityisopettajan antama opetus toteutuu pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä osa- tai kokoaikaisena sekä tarvittaessa samanaikais- tai yhteisopetuksena.

Naantalissa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii alueensa varhaiskasvatussyksiköiden pedagogisena asiantuntijana. Lisäksi varhaiskasvatuksessa työskentelee ryhmässä toimivia varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä lapsi- tai ryhmäkohtaisia varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitajia, joiden tehtävänä on tukea lasten osallistumista, oppimista ja hyvinvointia varhaiskasvatuksen arjessa.

Lapsen edun sitä edellyttäessä voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa arvioida lapsen varhaiskasvatuspaikan tarkoituksenmukaisuutta ja tarvittavia tukijärjestelyjä.

ARVIOI: Paikalliset varhaiskasvatuspalvelut on järjestetty siten, että ne turvaavat kehityksen ja oppimisen tuen toteuttamisen ja varmistavat, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen. Lapsen tarvitsema tuki tuodaan lapsen oppimisympäristöön.

ARVIOI: Lapsen yksilöllinen tuen tarve tunnustetaan. Henkilöstö arvioi tuen tarvetta yhdessä huoltajien kanssa ja lapselle järjestetään tarkoituksenmukaista tukea monialaisessa yhteistyössä.

Kuvio: Varhaiskasvatuksen tuen tasot. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kirsi Alila)

4.6.2 Monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tuetaan yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on tunnistaa lapsen vahvuudet ja mahdolliset tuen tarpeet varhain sekä varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen omassa arkiympäristössään.

Yhteistyötä tehdään tarpeen mukaan esimerkiksi fysioterapeuttien, toimintaterapeuttien, puheterapeuttien, psykologien, neuvolan, erikoissairaanhoidon sekä muiden lasten ja perheiden palveluiden asiantuntijoiden kanssa. Asiantuntijoiden osaamista hyödynnetään lapsen kehityksen, oppimisen, vuorovaikutuksen, kommunikaation, motorikan ja toimintakyvyn tukemisessa.

Monialainen yhteistyö perustuu avoimeen vuorovaikutukseen, yhteisiin tavoitteisiin sekä huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Huoltajat ovat keskeinen osa yhteistyötä, ja heidän näkemyksiään kuullaan lapsen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Yhteistyötä toteutetaan lapsen edun mukaisesti voimassa olevan lainsäädännön sekä tietosuoja koskevien säädösten mukaisesti.

Naantalissa toimii monialainen konsultaatiotiimi (Monark), jossa suunnitellaan lapselle tarvittavaa tukea ja kuntoutusta huoltajan kirjallisella suostumuksella. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet on sovittu terveys- ja sosiaalipalveluiden kanssa. Sosiaalihuollon neuvontaa, ohjausta ja palveluntarpeen arviointia tarjoaa Soihtu-tiimi.

Naantalissa lapsen toimintakyvyn arvioinnin tukena hyödynnetään toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälistä ICF-luokitusta. ICF-havaintolomaketta käytetään pääsääntöisesti 3–6-vuotiaiden lasten toimintakyvyn tarkastelussa varhaiskasvatuksen, neuvolan ja kuntoutuspalveluiden yhteistyössä. Lomake toimitetaan varhaiskasvatuksesta sähköisesti neuvolaan lapsen vuosittaista terveystarkastusta varten.

Naantalissa varhaiskasvatuksessa toimii varhaiskasvatusikäisten lasten ja perheiden tuen ja toimintakyvyn ohjausryhmä. Ohjausryhmä johtaa varhaiskasvatuksen yhteisövaikuttavuustyötä sekä vastaa lasten ja perheiden kasvun, oppimisen, tuen ja toimintakyvyn kokonaisuudesta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen saakka. Lisäksi ohjausryhmä seuraa, arvioi ja kehittää kuntatason lapsen tuen ja toimintakyvyn toimintaa. Ohjausryhmä vastaa varhaiskasvatuspalveluja käyttävien lasten ja heidän perheidensä osalta lasten hyvinvointisuunnitelman sisällön valmistelusta ja kehittämisestä. Se perehtyy valtakunnallisiin lapsen tukea ja toimintakykyä koskeviin linjauksiin, suosituksiin ja ohjeisiin sekä huolehtii niiden tiedottamisesta ja jalkauttamisesta tarvittaville toimijoille.

4.6.3. Tuen tasot ja muodot varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lapsen tuki toteutetaan yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukimuotoja. Lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea viivytystä heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen saaminen ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia eikä muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon

lausuntoa. Aloite tuen tarpeen arvioimiseksi voi tulla lapsiryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muulta lapsen kanssa työskentelevältä asiantuntijalta.

Yleinen tuki

Yleinen tuki on lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaista tukea, jota toteutetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa lapsen omassa ryhmässä. Tukea voidaan toteuttaa esimerkiksi pedagogisten järjestelyjen, tarkoituksenmukaisten materiaalien ja välineiden sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan antaman tuen avulla. Yleisestä tuesta ei tehdä hallintopäätöstä. Tukea järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyönä aina tuen tarpeen ilmetessä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä apuvälineistä, tehdään erillinen hallintopäätös. Tämän päätöksen tekee varhaiskasvatuksen johtaja.

Tehostettu tuki

Tehostettua tukea annetaan, kun yleinen tuki ei riitä vastaamaan lapsen tuen tarpeisiin. Tehostettu tuki on suunnitelmallista, säännöllistä ja yksilöllisesti kohdennettua tukea, jota toteutetaan niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen mahdollinen diagnoosi tai kuntoutuksen aloittaminen ei ole tuen saamisen edellytys.

Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan silloin, kun lapsen tuen tarve on merkittävä tai pitkäkestoinen eikä tehostettu tuki riitä vastaamaan hänen tarpeisiinsa. Erityinen tuki muodostuu useista tukimuodoista ja tukipalveluista, ja se on luonteeltaan jatkuvaa ja yksilöllisesti suunniteltua. Tarvittaessa erityinen tuki voidaan aloittaa suoraan ilman aiempaa tehostetun tuen vaihetta.

Tuen hallintopäätös

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista tehdään hallintopäätös. Tehostetun tuen hallintopäätöksen tekee aluepäiväkodinjohtaja ja erityistä tukea sekä tukipalveluja koskevan päätöksen tekee varhaiskasvatuksen johtaja. Valmistelun päätöksestä tekee varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja.

Varhaiskasvatuksessa on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa ennen päätöksen tekemistä (Hallintolaki 34 §). Huoltajien tulee tietää, mistä asiasta heitä kuullaan, ja mikä on kuulemiselle varattu määräaika. Kuulemiseen tulee käydä ilmi, että lapselle harkitaan tehostetun tuen, erityisen tuen tai varhaiskasvatuslain 15 c § mukaisten tukipalveluiden päätöksen tekemistä tai päivittämistä. Mikäli päätöksen tekemiseksi on hankittu selvitys, myös se tulee toimittaa huoltajille hyvissä ajoin ennen kuulemistä ja varata heille tilaisuus lausua siitä. Hallintopäätös voidaan tehdä siitä huolimatta, ettei halua tulla kuulluksi päätöstä koskien. Huoltaja saattaa vastustaa tehostetun ja erityisen tuen päätöstä. On tärkeää pyrkiä neuvottelemaan asiasta huoltajan kanssa niin, että päästäisiin yksimielisyyteen. Mikäli yksimielisyyttä päätöstä koskien ei synny, päätös tehdään kunnan hallintosäännön mukaisesti.

Tuen muodot

Varhaiskasvatuksen inklusiivisen toimintaperiaatteen mukaisesti lapsen tarvitsema tuki toteutetaan ensisijaisesti osana vertaisryhmän toimintaa. Tuki suunnitellaan ja toteutetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, ja se voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia sekä hoidollisia tukimuotoja.

Tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen tuen järjestäminen huomioidaan tarvittaessa ryhmän kokoonpanossa, henkilöstörakenteessa ja muissa toiminnan järjestelyissä. Tavoitteena on varmistaa lapsen osallisuus, oppiminen ja hyvinvointi omassa varhaiskasvatusryhmässään.

Pedagogiset tukimuodot liittyvät varhaiskasvatuksen toiminnan, oppimisympäristöjen ja vuorovaikutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Niitä ovat esimerkiksi ennakoitava päivärytmi, sensitiiviset vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, johdonmukaiset toimintamallit sekä toiminnan eriyttäminen lapsen tarpeiden mukaisesti. Pedagogisiin tukimuotoihin kuuluvat myös havainnointi, dokumentointi, arviointi ja pedagoginen suunnittelu.

Rakenteelliset tukimuodot liittyvät varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja resursointiin. Niitä voivat olla esimerkiksi henkilöstön rakenteeseen ja mitoittamiseen liittyvät ratkaisut, ryhmäkoon tai ryhmärakenteen tarkoituksenmukainen muokkaaminen, varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki sekä henkilöstön osaamisen vahvistaminen.

Hoidolliset tukimuodot ovat menetelmiä ja käytäntöjä, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan, avustamiseen ja terveydenhoidollisiin tarpeisiin. Niitä voivat olla esimerkiksi pitkäaikaissairauteen, lääkitykseen, ruokavalioon, liikkumiseen tai päivittäisissä toiminnoissa tarvittavaan avustamiseen liittyvät järjestelyt ja apuvälineet. Hoidollisen tuen tavoitteena on turvata lapsen hyvinvointi, turvallisuus ja mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

4.6.4 Lapsen tuen arviointi varhaiskasvatuksessa

Lapsen tuen tarpeen arviointi perustuu varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemiin havaintoihin lapsen kasvusta, kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Aloite tuen tarpeen arvioimiseksi voi tulla myös huoltajalta, neuvolasta tai muilta lapsen kanssa työskenteleviltä asiantuntijoilta.

Tuen tarpeen arvioinnissa ja tukitoimien suunnittelussa lähtökohtana on lapsen etu. Lapsen mielipiteet ja toivomukset huomioidaan hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu arviointiin sekä tukee henkilöstöä tarkoituksenmukaisten tukitoimien suunnittelussa. Tarvittaessa arviointiin osallistuu myös monialainen asiantuntijaverkosto huoltajan suostumuksella.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti osana varhaiskasvatuksen arkea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointia sekä lapsen tilanteen muuttuessa. Arviointia tehdään vähintään vuosittain sekä lapsen siirtyessä esiopetukseen.

Mikäli lapsen tuen tarve muuttuu arvioinnin perusteella, tarkistetaan tuen taso, tukimuodot ja tarvittavat hallintopäätökset vastaamaan lapsen senhetkisiä tarpeita. Näin varmistetaan, että lapsi saa oikea-aikaista ja riittävää tukea koko varhaiskasvatuspolkuns ajan.

4.6.5 Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennettu oppivelvollisuus koskee lasta, jonka arvioidaan tarvitsevan oppimiskykyyn tai kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi tavanomaista enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Varhennetun oppivelvollisuuden tarve arvioidaan monialaisessa yhteistyössä lapsen kokonaistilanne huomioiden. Naantalissa varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintopäätöksen tekee sivistysjohtaja.

Varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen oppivelvollisuus alkaa vuotta tavanomaista aikaisemmin. Lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen viisivuotiaana, jolloin esiopetus voi kestää kaksi vuotta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta esiopetukseen viisivuotiaana. Esiopetus järjestetään lapsen omassa varhaiskasvatus- tai esiopetusryhmässä. Lapselle laaditaan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja tarvittavat tukitoimet toteutetaan suunnitelman mukaisesti. Siirtymää perusopetukseen suunnitellaan yhteistyössä huoltajien ja muiden lapsen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

5. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

5.1. Pedagoginen toiminta

Kuva: Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista inklusiivisuuden periaatteiden mukaan. Pedagogisen toiminnan vastuu on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla. Lapselle on taattava mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja toimia ympäristössään omista lähtökohdistaan. Oppimisympäristö ja toiminta sopeutetaan lapsen tarpeisiin. Tämä edellyttää rakenteita, joiden kautta lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi ja hän voi olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan.

Varhaiskasvatuksen kaikissa toimintamuodoissa huomioidaan varhaiskasvatuksen tehtävä, yhteinen arvoperusta, inklusiivisuus ja yleiset tavoitteet. Koko henkilökuntaa koulutetaan säännöllisesti ja toimintaa arvioidaan. Päiväkodissa työtiimit laativat ryhmän toimintasuunnitelman yhteisten tavoitteiden asettamiseen ja toteuttamiseen.

Perhepäivähoidossa kasvattajat suunnittelevat toimintansa itsenäisesti varhaiskasvatussuunnitelman eri osa-alueet huomioiden. Perhepäivähoitajien pedagoginen ohjaus tapahtuu aluepäiväkodinjohtajan kanssa ja yhteisissä kokouksissa, pedagogisten viestien välityksellä sekä käynneillä perhepäivähoitokodissa.

Yksiköissä toteutettavan pedagogisen toiminnan käytäntöjä ovat:

- toimiminen pienryhmissä, joissa jokaisen erityistarpeet huomioidaan
- päivän kulun kuvittaminen ja monitahoinen havainnollistaminen oppimistilanteissa (esimerkiksi tukiviittomat, esineet, nopea piirtäminen tai muu ryhmän tarpeisiin sopiva keino)
- lasten toiveiden kuunteleminen sekä toiminnan, leikkiryhmien, leikkien ja käytössä olevien välineiden suunnitteleminen toiveiden pohjalta
- lapsen ohjaaminen omien tarpeiden, tunteiden ja ajatusten ilmaisemiseen

ARVIOI: Henkilöstö vastaa opetussuunnitelman mukaisen toiminnan suunnittelusta, dokumentoinnista, arvioinnista ja kehittämisestä lapsen oppimista ja kehitystä tukevalla tavalla.

ARVIOI: Varhaiskasvatuksen toiminta on lapselle merkityksellistä, oppimaan haastavaa ja innostavaa.

5.2. Havainnointi ja pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä, joka tukee varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagoginen dokumentointi on vuorovaikutteinen prosessi, jossa toimitaan yhdessä lapsen kanssa. Tarkoitus on, että pedagoginen havainnointi ja dokumentointi vaikuttaa siihen, mitä lapsen kanssa tehdään ja miten oppimisympäristö ja toimintakulttuuri rakennetaan.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimitaan Naantalin pedagogisen dokumentoinnin mallin mukaisesti. Pedagogisen dokumentoinnin vuosikelloon (liite 9) on koottu Naantalin varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin ja arvioinnin minimittehtävät toimintavuoden aikana lapsen, huoltajan ja kasvattajan näkökulmista. Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuslain edellyttämä ja työntekijälle kuuluva tehtävä, joka tulee toteuttaa osana perustehtävää suunnitelmallisesti ja riittävässä laajuudessa, kuitenkin niin, että dokumentointi pysyy tarkoituksenmukaisena ja tukee myös työn hallintaa ja työhyvinvointia.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus

- toiminnan suunnittelu, arviointi ja kehittäminen
- lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen seuraaminen
- lapsen osallisuuden vahvistaminen
- huoltajien osallisuus ja yhteistyö

- laadun ja vaikuttavuuden osoittaminen

Dokumentoinnin periaatteet

- *Tarkoituksenmukaisuus:* Dokumentointi on riittävää, kun se palvelee lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemista sekä tiimin ja huoltajien tiedontarvetta.
- *Hyödyllisyys:* Dokumentoinnin tulee olla hyödyllistä – jos siitä ei ole todellista hyötyä, sitä on liikaa tai liian vähän.
- *Joustavuus:* Dokumentoinnin määrä ja muoto voivat vaihdella ryhmän tarpeiden, arjen tilanteiden ja resurssien mukaan.
- *Lapsilähtöisyys:* Dokumentoinnin tulee tuoda esiin lapsen ääni, kiinnostuksen kohteet, vahvuudet ja tuen tarpeet.
- *Tiimin yhteinen ymmärrys ja toiminnan sujuvuus:* tiimillä yhteinen käsitys lapsen ja ryhmän tilanteesta.
- *Ammatillinen kirjallinen ilmaisu:* Dokumentoinnissa käytetään asiallista, selkeää ja ammatillista kieltä. Havainnot ja pedagogiset ratkaisut kirjoitetaan ymmärrettävästi ja kunnioittavasti.

Pedagogisen dokumentoinnin tasot

- *Lapsen näkökulma:* lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) ja kasvunkansio.
- *Huoltajan näkökulma:* alkukeskustelut, vasu-keskustelut, ryhmän toiminnan dokumentointi, vanhempainillat sekä muu yhteistyö.
- *Kasvattajan näkökulma:* ryhmävasu, havainnointi, pedagoginen dokumentointi ja tiimipalaverit.

Pedagoginen dokumentointi on esimerkiksi muistiinpanoja, haastatteluja, lasten kertomuksia, piirustuksia ja toiminnasta koottua materiaalia kasvun kansioon. Lasten kanssa keskustellessa, leikkiessä ja havainnoimalla heidän toimintaansa pyritään selvittämään lasten toiveita, ajatuksia, oppimista ja tarpeita.

Päivittäinen arjen havainnointi lapsiryhmässä on tärkeää ja se kuuluu kaikille kasvatushenkilöstöön kuuluville työntekijöille. Havainnointi toteutuu olemalla läsnä tilanteissa ja seuraamalla lasten kommunikointitilanteita, ryhmäkäyttäytymistä, leikkitaitoja ja muita kehityksen osa-alueita. Lapsen ja lapsiryhmän toiminnan havainnointi tuottaa merkittävää tietoa pedagogiseen dokumentointiin.

“Jos se ei näy, kun tulet sisään, sitä ei ole olemassa” toimii hyvänä johtolauseena pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiselle ja esittämiselle lapsiryhmässä ja sen oppimisympäristössä.

ARVIOI: Henkilöstö havainnoi ja dokumentoi lasten arkea varhaiskasvatuksessa säännöllisesti ja systemaattisesti ymmärtääkseen lapsen kokemusmaailmaa.

Yhdessä lasten kanssa monipuolisin menetelmin tuotettua tietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

5.3. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöä. Ne ohjaavat henkilökunnan monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa yhdessä lasten kanssa. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

5.3.1. Kielten rikas maailma

Kieli on lapselle sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Tarvittaessa lapsia tuetaan käyttämään omaa vaihtoehtoisia kommunikaatiotapaa osana ryhmän vuorovaikutusta. Lapsille luetaan kirjallisuutta päivittäin.

Lapsen kielenkehityksen keskeiset osa-alueet ja niiden kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa:

Vuorovaikutustaidot

- Jokaisen lapsen kuulluksi tuleminen varmistetaan.
- Kasvattaja reagoi myös lapsen non-verbaaleihin viesteihin.
- Lapsen kanssa keskustellessa käytetään selkeää, rikasta ja sensitiivistä kieltä.
- Lapsia kannustetaan kommunikointiin sekä toisten lasten että henkilöstön kanssa.

Kielen ymmärtämisen taidot

- Kasvattaja toimii kielellisenä esimerkkinä lapsille sanoittamalla tilanteita, nimeämällä asioita ja selittämällä sanoja. Kasvattaja toimii kielellisenä mallintajana käyttäessään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä.
- Monipuolinen kielen havainnollistaminen kuvilla, esineillä ja tukiviittomilla helpottaa ymmärtämistä ja oppimista.

Puheen tuottamisen taidot

- Lapsen puheen kehittymistä seurataan ja ohjataan.
- Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa.
Kasvattaja ei puhu lapsen puolesta, vaan antaa lapselle mahdollisuuden omaan puheen tuottoon.

Kielen käyttötaidot

- Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua tilannetietoisien kielen vahvistamiseksi.
- Sadut, runot ja laulujen sanat edistävät eläytymistä erilaisiin kielen käytön tilanteisiin.
- Lapsille havainnollistetaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja, esimerkiksi saduttamalla, kirjaamalla lapsen puhetta ja lukemalla sitä hänelle ääneen.

Kielellinen muisti ja sanavarasto

- Lorut, riimit ja laululeikit tukevat kielellistä muistia ja sanavaraston kehittymistä.
- Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvailevien sanojen käyttö edistävät sanavaraston kehittymistä.
- Tarinoista ja muista tekstisisällöistä keskustelu edistää lapsen kykyä pohtia sanojen ja tekstien merkitystä.

Kielitietoisuus

- Lapsen kiinnostusta sanojen muotoihin ja rakenteisiin herätellään riittävillä tavutuksilla ja äänteiden kuuntelulla.
- Havainnoidaan lähiympäristön eri kieliä ja sanojen merkityksiä.
- Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti omalla tavallaan.
- Äänteiden ja kirjainmuotojen yhteyksiä havainnoidaan ja tutkitaan yhdessä lasten kanssa.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Lapsille luetaan kirjallisuutta päivittäin.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, vaikka perheiden äidinkieli olisikin sama. Lapset voivat perheen kielitaustansa mukaan omaksua samaan aikaan myös useita eri kieliä. Tämän asian näkyväksi tekeminen tukee osaltaan lasten kielellisten identiteettien kehitystä. Tarvittaessa lapsia tuetaan käyttämään omaa vaihtoehtoista kommunikaatiotapaa osana ryhmän vuorovaikutusta.

Mikäli ryhmässä on äidinkieleltään vieraskielisiä lapsia, heidän annetaan tuoda omaa kieltään arkeen rikastuttamaan ymmärrystä erilaisista kielistä. Esiopetusikäiset lapset tutustuvat englannin kieleen. Näin luomme pohjaa ensimmäisellä luokalla alkavalle kielen opetukselle.

5.3.2. Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa. Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosessissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden

harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Tämä mahdollistaa ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymisen.

Kuva: Ilmaisun monet muodot

Lasten kanssa lauletaan, loruillaan, kokeillaan ja soitetaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Käsityöissä työtapoja voivat olla esimerkiksi rakentelu, muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. Käsityöllisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät.

5.3.3. Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja lähiympäristön kohteisiin ja tapahtumiin.

EETTISEN AJATTELUN TEEMOJA

ystävyyden
oikea ja väärä
oikeudenmukaisuus
tunteet
säännöt ja niiden perustelut

KATSOMUSKASVATUKSEN TEEMOJA

lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset
vuodenkiertoon liittyvät juhlat
pukeutuminen ja ruokailu eri kulttuureissa
lapsia askarruttavat elämäntapa- ja elämäntilanteet
yhteistyö seurakuntien kanssa

LÄHIYHTEISÖN MENNEISYYDEN, NYKYISYYDEN JA TULEVAISUUDEN TEEMOJA

perheen historia, isovanhemmat
Naantalin historia
ajankohtaiset tapahtumat
ihmisten erilaisuus ja samanarvoisuus
tulevaisuuden pohtiminen: leikit, oppimisympäristön suunnittelu mielikuvitusmaailmat, kestävä kehitys
”minusta tulee isona”

MEDIAKASVATUKSEN TEEMOJA

eri medioihin tutustuminen
oman mediasisällön tuottaminen leikinomaisesti
mediasisältöjen ja niiden todenmukaisuuden pohtiminen
vastuullinen median käyttö
median teemojen käsittely, esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin

5.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Tämä tukee lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä sekä ajattelijana ja oppijana kehittymistä. Ympäristö- ja teknologiakasvatuksella vahvistetaan lapsen omakohtaisten havaintojen, kokemusten ja elämysten ymmärtämistä.

Matemaattinen ajattelu vahvistaa lapsen:

- oivaltamisen ja oppimisen iloa
- lähiympäristössä ilmenevien muotojen, määrien ja muutosten havainnointia

- matemaattisten havaintojen ilmaisemista ja tarkastelemista, esimerkiksi kehollisesti ja eri välineiden ja kuvien avulla
- luokittelu-, vertailu- ja sarjoittamistaitoja
- säännönmukaisuuksien ja muutosten löytämisen ja tuottamisen taitoja
- lukumäärän ja -käsitteen kehittymisen taitoja

Menetelmiä matemaattisen ajattelun kehittämiseen:

- vuorovaikutukselliset leikit, pelit, lorut ja riimit
- lähiympäristön aktiiviseen havainnointiin ohjaaminen: mittaamiset, sijainti- ja suhdekäsitteet, esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineillä
- erilaisten tilojen, muotojen ja kokojen tutkiminen
- rakentelu, askartelu ja muovailu
- vuorokauden- ja vuodenaikojen sekä ajan kulun havainnointi päivittäin

Ympäristökasvatus vahvistaa lapsen:

- luontosuhdetta ja vastuullisuutta ympäristössä toimimiseen
- lasten kokemus oman toiminnan vaikutuksesta ympäristöön
- luonnonilmiöiden tutkiminen eri vuodenaikoina
- lajien tunnistaminen, käsitteiden opettelu
- roskaamaton retkeily
- kestävän elämäntavan kehittymisestä
- kohtuullisuus ja säästäväisyys
- ruokailuun liittyvä vastuullisuus ja myönteinen ruokailutilanne
- energian säästäminen
- jätteiden vähentäminen ja kierrätys
- omien tekojen vaikutus ympäristöön
- paikalliseen pelastustoimeen tutustuminen
- luonnosta nauttimista
- esteettiset kokemukset
- luonnon rauhoittava merkitys

Teknologiakasvatus vahvistaa lapsen:

- tutkivaa ja kokeilevaa työtapaa
- rakentelu
- koneiden ja laitteiden turvallinen käyttö
- erilaiset lasten keksimät kokeilut
- ympäristön teknologian havainnointia
- digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin tutustuminen
- paikalliseen rakennettuun ympäristöön tutustuminen
- omien luovien ratkaisujen keksimistä
- mahdollisuuksia ja materiaaleja rakenteluihin ja kokeiluihin
- lelujen ja välineiden uusien käyttötapojen keksiminen
- kysymysten esittämistä, vastausten hakemista ja päätelmien tekemistä
- omien ratkaisujen kuvaileminen
- keskustelut lapsiryhmässä
- vierailut paikallisiin yrityksiin

Kiireettömyys mahdollistaa tutkimisen ja ihmettelyn. Uteliaisuuteen yllyttäminen ja tarvittavien välineiden saatavuus antavat lapselle mahdollisuuden tutkia ja opetella asioita oman kiinnostuksensa mukaan. Erityisesti kiinnittämme huomiota lapsen oppimistilanteen huomaamiseen ja sanoittamiseen lapselle.

Naantalin varhaiskasvatukselle laadittua saaristokasvatusmateriaalia käytetään ensisijaisesti 3 – 4 -vuotiaiden ryhmissä vuosittain. Materiaalin tarkoituksena on vahvistaa muun muassa lapsen juuria kotiseutuunsa, vastuullisuutta ja sitoutuneisuutta ympäristöönsä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Hyödynnämme mahdollisuutta käyttää Turun seudun paikallisliikennettä tutustuessamme ympäristöön.

5.3.5. Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alue sisältää liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Oppimisen aluetta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa, jotta lapsen hyvinvointia, tervettä kasvua ja kehitystä voidaan tukea johdonmukaisesti arjen eri ympäristöissä.

Tämän oppimisen alueen tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä suhtautumista liikkumiseen, terveellisiin elämäntapoihin, turvallisuuteen sekä omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Samalla tuetaan lasten itsestä huolehtimisen taitojen, arjen taitojen sekä vastuullisen toiminnan kehittymistä. Lapsia ohjataan harjoittelemaan taitoja ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti osana päivittäistä toimintaa.

Naantalin varhaiskasvatukseen on laadittu oma liikunnan vuosikello (liite 8) ja liikkumisen periaatteita Naantalin varhaiskasvatuksessa on kuvattu tarkemmin kappaleessa 2.3.1.

6. ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

6.1. Arviointi

Naantalin varhaiskasvatuksessa arviointi on suunnitelmallista, jatkuvaa ja tavoitteellista. Arvioinnin kohteena ovat pedagoginen toiminta, oppimisympäristöt, lasten osallisuus, tuen toteutuminen sekä toiminnan vaikutukset lasten hyvinvointiin ja oppimiseen.

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tavoitteena on huolehtia siitä, että varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatussuunnitelman sekä varhaiskasvatuksen toimintalinjauksen mukainen toiminta toteutuu tasalaatuisena kaikissa Naantalin varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa ja -yksiköissä. Lisäksi systemaattisella arvioinnilla varmistetaan, että kaupungin strategian ja hyvinvointisuunnitelman mukainen varhaiskasvatus toiminta toteutuu. Naantalin varhaiskasvatuksen laatutyössä hyödynnetään Kuntaliiton (2016) laadunhallinnan viitekehystä.

Kuva: Laadunhallinnan kokonaisuus, Kuntaliitto 2016

Kuva: Jatkuva arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on aina ohjata toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja toteuttamista. Laadunhallinnan arviointiin osallistetaan aktiivisesti lasten ja huoltajien sekä henkilökunnan lisäksi myös päätöksentekijät. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen hyvää laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään systemaattisesti varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

6.2. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arviointi toteutuu toiminnassa kokonaisvaltaisena, reflektiivisenä työotteena ja jatkuvana toiminnan kriittisenä tarkasteluna. Pedagogisen toiminnan arviointia hyödynnetään osana koko varhaiskasvatuksen kehittämisessä sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantamisessa.

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Arviointia toteutetaan neljällä tasolla: lapsi ja huoltajat, kasvattajat, yksikkö ja koko varhaiskasvatus. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Arvioinnissa hyödynnetään muun muassa:

- pedagogista dokumentointia
- lasten ja huoltajien palautetta
- henkilöstön pedagogista itsearviointia
- Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) laatuindikaattoreita
- toimintavuosittaista arviointi- ja kehittämiskeskustelua.

Kuva: Esimerkkejä varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kohteista ja arvioitsijoista.

6.2.1. Lapsi ja huoltajat - lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa varhaiskasvatuskeskusteluissa 1–2 kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. Arviointikeskustelun pohjana toimivat dokumentoidut havainnot lapsen arjesta. Kasvunkansio voi toimia lapsen itsearvioinnin ja varhaiskasvatuksen opettajan työvälineenä arvioinnissa. Arvioinnin yhteydessä lapsi (ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla), huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Arvioinnissa ja suunnittelussa voi olla mukana varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lapsiperhepsykologi tai muu asiantuntija.

Arviointi kohdistuu:

- pedagogisen toiminnan tavoitteisiin
- kasvattajan pedagogiseen toimintaan
- lapsen, huoltajien ja kasvattajien mielipiteen huomioimiseen ja osallisuuteen
- dokumentoinnin tapaan

6.2.2. Kasvattajat ja tiimit - työtiimin arviointi

Kasvattajien ja tiimien pedagoginen arviointi toteutuu vuosittain tiimeissä tehtävän ryhmävasun (liite 2) avulla.

Ryhmävasu muotoutuu tiimin jäsenten yhteisen reflektoinnin ja keskustelun kautta sisältäen

1. Varhaiskasvatusta ohjaavien arvojen toteuttaminen arjessa
2. Toimivan ja hyvinvoivat tiimin periaatteet
3. Arjen käytännöt
4. Pedagoginen toiminta
5. Pedagogisen toiminnan havainnointi, arviointi ja kehittäminen

Ryhmävasua arvioidaan vähintään kerran syyskaudella ja keväällä toimintakauden päättyessä. Ryhmävasu toimii varhaiskasvatuksen opettajan työvälineenä eli tiimin vetäjän pedagogisen arvioinnin tukena. Tavoitteiden tulee näkyä suunnitelmassa tekoina. Teot on kuvattava niin, että asiaa arvioitaessa pystytään vastaamaan, olemmeko toimineet näin. Ryhmävasun olennainen osa on lapsilta keskustellen ja havainnoiden kerätty palaute sekä huoltajilta päivittäisissä tapaamisissa saatu palaute. Tiimipalaverissa reflektoidaan ryhmän toimintaa. Ryhmävasuun valitaan vuosittain asetettujen yhteisten tavoitteiden pohjalta arvioitavat asiat/teemat. Ryhmävasun lisäksi tai tueksi kasvattajat voivat hyödyntää pedagogisen toiminnan arvioinnissa Naantalin arkipedagogiikka -lomaketta (liite 7).

6.2.3. Varhaiskasvatusyksikön arviointi

Varhaiskasvatusyksikötason arviointi pohjautuu jatkuvan arvioinnin periaatteeseen. Tätä arviointia toteutetaan yhteisissä henkilökunnan kokoontumisissa, kuten viikkopalaverissa ja suunnitteluilloissa, tiimipalaverissa, varhaiskasvatuksen opettajien samaan aikaan tapahtuvilla suunnitteluajalla ja arvokeskusteluissa. Arviointia tehdään myös työntekijöiden henkilökohtaisissa, tiimin ja koko työyhteisön kanssa tapahtuvissa vuosikellon mukaisissa arvioinneissa ja kehityskeskusteluissa.

Jatkuva arviointi kohdistuu

- jokaisen yksittäisen työntekijän omaan toimintaan (kehityskeskustelut, SAK-ajalla tapahtuva oman toiminnan reflektio)
- tiimien toimintaan (vuosittain valittujen teemojen pohjalta); miten onnistuttu, missä tarvitaan tukea
- yksikön struktuurin toimivuuteen; miten erilaiset tiimit, palaverit toimivat, miten viestintä on onnistunut
- asiakastyytyvyyteen (kyselyt kahden vuoden välein)

Yksiköissä tehdään vuosittain yksikön lukuvuosisuunnitelma, jonka hyväksyy kasvatus- ja opetuslautakunta. Tätä suunnitelmaa arvioidaan kaksi kertaa vuodessa. Lukuvuosisuunnitelmat perustuvat varhaiskasvatussuunnitelmaan ja Naantalin varhaiskasvatuksen toimintalinjaukseen. Lukuvuosisuunnitelmissa määritellään muun muassa varhaiskasvatuksen yleisestä järjestämisestä, varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden sekä pedagogisen toiminnan käytännön toteuttamisesta. Toimintakauden päätteeksi yksikössä järjestetään arviointipäivä. Arviointipäivän tavoitteena on laaja-alainen yksikön yhteinen arviointi. Arvioinnin sisältö pohjautuu kansallisiin varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreihin.

6.2.4. Koko varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Koko kunnan varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa arvioidaan vuosittaisten arviointipäivien ja sisäisen pedagogisen toiminnan auditoinnin kautta sekä ryhmävasuista ja asiakaspalautteista saadun tiedon pohjalta. Arvioinneissa saatuja tietoja hyödynnetään varhaiskasvatuspalvelujen johtamisessa ja kehittämisessä. Asiakaspalautteiden keskeiset asiat viedään kasvatus- ja opetuslautakuntaan, joka julkaisee keskeisimmät asiat. Varhaiskasvatus asettaa myös vuosittain pedagogiset tavoitteet, joille kirjataan seurattavat mittarit.

Koko varhaiskasvatuksen pedagogista linjaa kehitetään ja arvioidaan muun muassa:

- varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmässä

- esimiesfoorumissa
- varhaiserityiskasvatuksen työryhmässä
- esiopetuksen ohjausryhmässä
- erilaisissa yhteistyöverkostoissa.

Kuva: Pedagogisen toiminnan arvioinnin kokonaisuus

LIITTEET

TAKAKANSI

Tässä paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan valtakunnallisessa perusteissa kuvattuja toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin periaatteita sekä käytäntöjä Naantalin varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatussuunnitelma sisältää Kansallisen koulutuksen arvioinnin laatimia varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreita laadun ja pedagogisen toiminnan arvioinnin tukena.